

PLAN-MER

i.k.v. ex-ante evaluatie Interreg V-programma

Grensregio Vlaanderen-Nederland 2014-2020

Eindrapport

COLOFON

Opdracht:

Plan MER i.k.v. ex-ante evaluatie Interreg V-programma
Vlaanderen-Nederland 2014-2020
Eindrapport

Opdrachtgever:

Beheersautoriteit Interreg Grensregio Vlaanderen-Nederland
Albert Building
Belpairestraat 20 b10
2600 Antwerpen

Opdrachthouder:

Antea Belgium nv
Roderveldlaan 1
2600 Berchem (Antwerpen)

T : +32(0)3 221 55 00
F : +32 (0)3 221 55 01
www.anteagroup.be
BTW: BE 414.321.939
RPR Antwerpen 0414.321.939
IBAN: BE81 4062 0904 6124
BIC: KREDBEBB

Antea Group is gecertificeerd volgens ISO9001

Identificatienummer:

2248103003

Datum:

September 2013

status / revisie:

definitief

Vrijgave:

Jan Parys, Contract Manager

Controle:

Paul Arts, Mer-coördinator

Medewerkers

Liesbeth van Kempen (Oranjewoud, NL)

Namens de initiatiefnemer:

Beheersautoriteit Interreg Vlaanderen-Nederland

Departementshoofd
Maarten Puls

i.o.

Team van deskundigen:

Mer coördinator en Mer-deskundige Mens – ruimtelijke aspecten en Landschap, Bouwkundig Erfgoed en Archeologie
Paul Arts

Mer-deskundige Mens – verkeer
Jan Parys

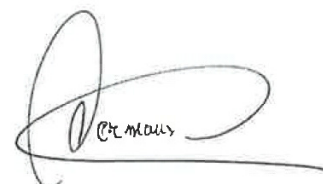
Mer-deskundige Bodem
Nonie van Elst

Mer-deskundige Water en Fauna en Flora
Kristof Goemaere

Mer-deskundige Lucht
Dirk Dermaux

Mer-deskundige Geluid en Trillingen
Guy Putzeys

Projectmedewerkers

Miguel Vanleene, adviseur

© Antea Belgium nv 2013

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Antea Group mag geen enkel onderdeel of uittreksel uit deze tekst worden weergegeven of in een elektronische databank worden gevoegd, noch gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

INHOUD

1	INLEIDING	6
1.1	AANLEIDING VOOR HET PROGRAMMA EN HET PLAN-MER	6
1.2	TOETSING AAN DE MER-PLICHT EN AAN DE MER-FILOSOFIE	7
1.3	PROCEDURE PLAN-MER EN VERDERE BESLUITVORMING	9
1.3.1	Vlaamse plan-MER-procedure	9
1.3.2	Conformiteit met de Nederlandse plan-MER-wetgeving	9
1.4	TOTSTANDKOMING VAN HET RAPPORT	10
2	BESCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA	11
2.1	WERKINGSGEBIED EN VERTREKBASIS	11
2.2	BESCHRIJVING VAN HET ONTWERPPROGRAMMA INTERREG V GRENSREGIO VLAANDEREN-NEDERLAND 2014-2020	12
2.2.1	Thematische doelstelling 1: Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	13
2.2.2	Thematische doelstelling 2: Steun voor de overgang naar een koolstofarme economie binnen alle bedrijfstakken	14
2.2.3	Thematische doelstelling 3: Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen	15
2.2.4	Thematische doelstelling 4: Bevordering van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit	16
2.2.5	Indicatieve allocatie van de financiële middelen	16
2.2.6	Continuïteit Interreg-programma Grensregio Vlaanderen-Nederland	17
2.3	ALTERNATIEVEN EN ONTWIKKELINGSSCENARIO'S	17
2.3.1	Alternatieven	17
2.3.2	Ontwikkelingsscenario's	17
3	JURIDISCH, ADMINISTRATIEF EN BELEIDSMATIG TOETSINGSKADER	18
3.1	OVERZICHT JURIDISCHE EN BELEIDSMATIGE CONTEXT	18
3.2	VLAAMS BELEIDSKADER	24
3.2.1	Milieubeleidsplan 2011-2015 (MINA 4)	24
3.2.2	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	27
3.2.3	Beleidsplan Ruimte Vlaanderen	28
3.3	NEDERLANDS BELEIDSKADER	29
3.3.1	Nationaal Milieubeleidsplan 4	29
3.3.2	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte	30
4	AANPAK VAN DE MILIEUEFFECTBEOORDELING	32
4.1	OPBOUW EN UITGANGSPUNTEN VAN DE EFFECTBEOORDELING	32
4.2	OVERZICHT VAN DE MOGELIJKE MILIEUEFFECTEN PER DISCIPLINE	33
4.2.1	Relevante disciplines per doelstelling	33
4.3	GEWESTGRENSOVERSCHRIJDENDE EFFECTEN	34
5	MILIEUBEOORDELING VAN HET INTERREG V-PROGRAMMA VLAANDEREN-NEDERLAND 2014-2020	35
5.1	BEOORDELING VAN DE RELEVANTIE EN CONSISTENTIE VAN HET PROGRAMMA T.A.V. HET VLAAMS EN NEDERLANDS BELEID INZAKE MILIEU EN RUIMTELIJKE ORDENING	35
5.2	INSCHATTING VAN DE POTENTIËLE MILIEUEFFECTEN VAN HET INTERREG-PROGRAMMA VLAANDEREN-NEDERLAND 2014-2020	39
5.2.1	Thematische doelstelling 1: Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	39
5.2.2	Thematische doelstelling 2: Steun voor de overgang naar een koolstofarme economie binnen alle bedrijfstakken	40
5.2.3	Thematische doelstelling 3: Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen	42

5.2.4	Thematische doelstelling 4: Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit	44
6	SYNTHESE EN CONCLUSIES	45
7	NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING	47
8	BIJLAGEN	49
8.1	ELEMENTEN VOOR HET UITVOEREN VAN DE WATERTOETS	49
8.2	ELEMENTEN VOOR HET UITVOEREN VAN DE NATUURTOETS.....	49
9	VERKLARENDE WOORDENLIJST EN AFKORTINGEN	52

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het programma en het plan-MER

De Gensregio Vlaanderen-Nederland is centraal gelegen in het hart van Noordwest-Europa. De regio kent veel variatie in de economie, in geografische kenmerken en in sociale aspecten. De actuele omstandigheden stellen de regio voor uitdagingen.

Als gevolg van de hoge welvaart is concurreren op kostprijs van arbeid niet goed mogelijk. Toenemende concurrentie uit binnen- en buitenland stelt daarom een grote uitdaging voor de Gensregio. De sterke vertegenwoordiging van hoogwaardige technologische bedrijven maakt de regio relatief conjunctuurgevoelig. In deze tijden van economische crisis is daarbij de investeringsbereidheid en investeringsvermogen van ondernemers (en hun financiers) minder dan in tijden van voorspoed. De aanwezigheid van kennisinstellingen verschilt sterk binnen de gensregio, evenals de economische specialisatie en de aanwezigheid van trekkende, grote bedrijven.

Het versterken van de concurrentiekracht is de eerst aangewezen route om deze uitdaging aan te pakken. De uitgangspositie voor het doorzetten van innovatie in de Gensregio is goed. Op het gebied van menselijk kapitaal behoren Vlamingen tot de hoogst geschoolde arbeidskrachten in Europa, terwijl ook in Zuid-Nederland het basisoniveau goed is en daar veel wordt gewerkt aan permanente vorming van werknemers die actief zijn in het arbeidsproces. Op diverse terreinen telt de Gensregio daarbij (wereldwijd) vooroplopende bedrijven en de kennisinfrastructuur (zowel publiek als privaat) is daarbij goed ontwikkeld.

Deze uitdaging biedt dus grote kansen voor ondernemers in de Gensregio. Door succesvol (beter dan de concurrentie) in te spelen op toenemende behoeften (bijvoorbeeld aan zorg en duurzaamheid, zie hierna) ontstaan enorme marktmogelijkheden, ook (en misschien juist vooral) buiten de regio zelf. Voor een dergelijk succesvol ondernemerschap vormt innovatie de basis, het realiseren van creatieve oplossingen voor de behoeften van markt en maatschappij.

MKB/KMO's spelen een belangrijke rol: deze vormen meer dan 99,7% van het bedrijvenbestand en bieden een baan aan ruim 65% van de arbeidsbevolking. Het belang van grote bedrijven mag echter ook niet onderschat worden. Ondernemersklimaat en vestigingsklimaat zijn fundamentele voor innovatie in de regio.

Een tweede uitdaging ligt op het gebied van duurzaamheid. De Gensregio behoort tot de meest dichtbevolkte gebieden in de wereld. Gecombineerd met een sterke industrialisatie en een zeer intensieve landbouw leidt dit tot zware milieubelasting en druk op de biodiversiteit. Zowel in België als in Nederland resteert nog 10% tot 20% van de oorspronkelijk aanwezige soorten¹. Ook is de verkeersintensiteit hoog. Het energiegebruik en de daaraan gerelateerde CO₂-emissie en andere broeikasgassen zijn hoog, evenals de productie van afval. Diverse milieumaatregelen en (technologische) innovaties hebben de milieubelasting (per eenheid product, maar ook op veel terreinen absoluut) de afgelopen jaren al enigszins teruggebracht, maar verdere ontkoppeling tussen economische groei en energieverbruik en afvalproductie, door middel van duurzame technieken en methodes, is noodzakelijk om internationaal afgesproken emissiedoelstellingen te halen en het leefklimaat te verbeteren. Dit is in lijn met de biodiversiteitsstrategie 2020 van de Europese Commissie². Met name door het herstellen van natuur en door het handhaven / herstellen van ecosystemen en ecosysteemdiensten, verbetert de balans tussen ecologie en economische vitaliteit in de Gensregio.

Ten derde doet zich de uitdaging voor aanbod en vraag op de arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen. De vraagzijde verandert o.a. door nieuwe economische ontwikkelingen, waarbij vraag naar nieuwe functies, nieuwe competenties, nieuwe opleidingen ontstaat. De aanbodzijde verandert onder andere door vergrijzing, waardoor het economisch actieve gedeelte van de beroepsbevolking afneemt. De werkloosheid in de gehele regio is relatief laag, maar in het stedelijke Antwerpen duidelijk hoger dan elders (cijfers 2011). De relatief hoge conjunctuurgevoeligheid uit zich echter ook in oplopende werkloosheidscijfers aan weerszijden van de grens. De komende jaren zullen vacatures in vele sectoren vrijvallen, met als opgave te zorgen voor voldoende

¹ De zogenaamde MAS-index, mean species abundance (CBS / PBL, Biodiversiteit in Europa regionaal vergeleken, 2012)

² De biodiversiteitsstrategie van de EU voor de periode tot 2020, Europese Unie (COM(2011) 244)

passend opgeleid personeel en te investeren in arbeidsbesparende technieken om de productiecapaciteit op peil te houden. De invulling van vacatures in de technische beroepen en in de zorg vormt hierbij de grootste uitdaging.

De grens is zelfs na ruim twintig jaar vrij verkeer van personen en goederen en ondanks het feit dat sprake is van één taalgebied nog een echte grens: de grensoverschrijdende infrastructuur is duidelijk voor verbetering vatbaar en, minder fysiek, de arbeidsmarkt is in grote mate nog nationaal bepaald, met slechts zeer geringe instrumenten of mechanismen tot afstemming van de arbeidsmarkt.

Uit de analyse van de situatie van het programmagebied komt duidelijk naar voren dat de uitdagingen voor de grensregio in de eerste plaats liggen op concurrentiekracht, flexibiliteit van de arbeidsmarkt en duurzaamheid. Innovatie wordt dan ook als een belangrijk middel gezien om aan deze uitdagingen het hoofd te bieden.

De uitgangspositie voor het doorzetten van innovatie in de grensregio is goed. Op de gebieden (duurzame) logistiek, life sciences en gezondheid, (duurzame) chemie en materialen en nano- en micro-elektronica heeft de regio een goede uitgangspositie voor verder versterking van het concurrentievermogen. Deze onderwerpen spelen bovendien op meerdere plekken in de grensregio, bieden ruim marktpotentieel en sluiten aan bij de maatschappelijke uitdagingen.

Op basis van de kansen en behoeften hebben de programmapartners in de Grensregio Vlaanderen-Nederland vier thematische doelstellingen geselecteerd, met daaronder investeringsprioriteiten (zie hoofdstuk 2). De keuze is breed gedragen door de deelnemende deelgebieden en beide lidstaten. Daarnaast is nadrukkelijk gekozen voor een erg breed en op voorhand globaal programma. Binnen de brede selectie kan aldus worden ingezoomd op specifieke grensoverschrijdende componenten van de negen investeringsprioriteiten. Met een globaal programma wensen de partnerregio's optimale flexibiliteit te behouden voor keuzes per openstelling gedurende de uitvoeringsperiode van het programma.

Diverse actoren (lokale overheden, onderzoeksinstituten, private ondernemingen,...) kunnen projectvoorstellen indienen die kunnen gefinancierd worden vanuit het programmabudget, voor zover zij passen binnen de doelstellingen en investeringsprioriteiten van het programma.

Overeenkomstig art. 48 van de algemene verordening, dient een ex ante-evaluatie van het programma te worden verricht door een onafhankelijke instantie. Onderhavige strategische milieubeoordeling (plan-MER) maakt een inherent deel uit van deze ex ante-evaluatie.

Omdat Vlaanderen de verantwoordelijke lidstaat is van het Interreg V-programma Vlaanderen-Nederland, gebeurt de milieubeoordeling volgens de Vlaamse plan-MER-procedure. Daarbij wordt er echter op toegezien dat ook voldaan wordt aan de Nederlandse plan-MER-wetgeving.

1.2 Toetsing aan de MER-plicht en aan de MER-filosofie

De beoordeling van plannen en programma's op hun gevolgen voor het milieu wordt geregeld door het decreet van 27 april 2007 en het besluit van de Vlaamse regering van 12 oktober 2007. De bepaling of een plan of (in dit geval) een programma onder de plan-MER-plicht valt, gebeurt in drie stappen:

- **Stap 1:** Valt het programma onder de definitie van een plan of programma zoals gedefinieerd in het Decreet houdende Algemene Bepalingen inzake Milieubeleid (DABM) ? >> hiervoor moeten drie voorwaarden gelijktijdig vervuld zijn:
 - Decretale of bestuursrechtelijke bepalingen moeten voorschrijven dat een plan of programma wordt opgesteld en/of vastgesteld;
 - Het moet gaan om een plan of programma dat door een instantie op regionaal, provinciaal of lokaal niveau is opgesteld;
 - Het plan of programma moet via een instantie op regionaal, provinciaal of lokaal niveau worden vastgesteld.

De opmaak van het operationeel programma wordt opgelegd vanuit de Europese GSK-verordening ("Gemeenschappelijk Strategisch Kader") ter verantwoording van de Europese steun aan Vlaanderen en Nederland i.k.v. het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling. Het Interreg V-programma Vlaanderen-Nederland wordt

vastgesteld door zowel de Vlaamse als de Nederlandse regering. Het programma valt dus onder de definitie van een plan of programma.

- **Stap 2:** valt het programma onder het toepassingsgebied van het DABM ? >> dit is het geval indien:
 - Het programma het kader vormt voor de toekenning van een vergunning (stedenbouwkundige, milieu-, natuur-, kap-,...) aan een project;
 - Het programma mogelijk betekenisvolle effecten heeft op speciale beschermingszones waardoor een passende beoordeling vereist is.

Het Interreg V-programma Vlaanderen-Nederland vormt in principe geen directe basis voor het toekennen van vergunningen, maar verleent wel financiële steun aan bepaalde vergunningsplichtige projecten en activiteiten. Via de toegekende financiële steun kan het mogelijks ook betekenisvolle effecten hebben op speciale beschermingszones. In die zin kan gesteld worden dat het programma onder het toepassingsgebied van het DABM valt.

- **Stap 3:** valt het programma onder de plan-MER-plicht ? >> Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:
 - Plannen of programma's die "van rechtswege" plan-MER-plichtig zijn (geen voorafgaande "screening" vereist):
 - Plannen of programma's die het kader vormen voor projecten uit bijlage I of II van het BVR van 10 december 2004 (project-MER-plicht) én niet het gebruik regelen van een klein gebied op lokaal niveau noch een kleine wijziging inhouden én betrekking hebben op landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalstoffenbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme en ruimtelijke ordening;
 - Plannen of programma's waarvoor een passende beoordeling vereist is én niet het gebruik regelen van een klein gebied op lokaal niveau noch een kleine wijziging inhouden.;
 - Plannen of programma's die niet onder de vorige categorie vallen en waarvoor geval per geval moet geoordeeld worden of ze aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben >> "screeningplicht"
 - Plannen of programma's voor noodsituaties (niet plan-MER-plichtig, hier niet relevant).

De lijst van MER-plichtige activiteiten is opgenomen in het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 december 2004 (BS 17/02/2005). In dit besluit worden de projecten opgedeeld in Bijlage I-projecten (MER altijd vereist) en Bijlage II-projecten (onthefing van MER-plicht mogelijk na gemotiveerd verzoek).

Op 1 maart 2013 werd het Besluit van de Vlaamse Regering inzake de nadere regels van de project-m.e.r.-screening goedgekeurd. Dit besluit bevat een Bijlage III bij het BVR van 10 december 2004, met name "de categorieën van projecten waarvoor overeenkomstig artikel 4.3.2, §2bis en §3bis, van het decreet een project-MER of een project-m.e.r.-screeningsnota moet worden opgesteld."

Of de projecten/activiteiten die door het programma financieel ondersteund worden onder de Bijlage I- of II-projecten vallen, is in dit stadium nog niet gekend. Indien dit niet geval is, zullen ze mogelijkerwijs onder Bijlage III vallen en dus project-MER-screeningsplichtig zijn. En omdat het sowieso om talrijke projecten gaat, verspreid over een groot deel van Vlaanderen en Zuid-Nederland, kunnen de cumulatieve (indirecte) milieueffecten van het programma wel aanzienlijk zijn. Vanuit het zorgvuldigheidsprincipe wordt er daarom voor geopteerd om het programma te onderwerpen aan een volwaardige plan-MER-beoordeling.

1.3 Procedure plan-MER en verdere besluitvorming

1.3.1 Vlaamse plan-MER-procedure

M.b.t. de te volgen procedure voor de opmaak van het plan-MER is het plan-MER-decreet van 27/04/2007 (BS 20/06/2007)³ en het Besluit van de Vlaamse Regering van 12/10/2007 van toepassing. Er wordt geopteerd voor de volgende procedure:

- Opmaak van een gecombineerde kennisgeving en ontwerp-MER door de MER-coördinator en MER-deskundigen;
- Volledigverklaring van de kennisgeving (+ ontwerprapport) door de Dienst Mer op 3 juli 2013;
- Bekendmaking van de volledig verklaarde kennisgeving (+ ontwerprapport):
 - aankondiging in ten minste één krant met melding dat dit document kan geraadpleegd worden op de websites van de Dienst Mer (www.mervlaanderen.be) en de initiatiefnemer van het programma (www.grensregio.eu)
 - overmaken van het document aan de bevoegde Vlaamse adviesinstanties
 - de terinzagelegging liep van 8 juli t.e.m. 6 augustus 2013
- Bundeling door de Dienst Mer van eventuele vragen en opmerkingen op de kennisgeving/ontwerp-MER, geformuleerd door de bevoegde instanties en eventueel door het publiek;
- Opmaak van de MER-richtlijnen door de Dienst Mer, betekend op 22 augustus 2013;
- Aanpassen van het ontwerprapport aan de opmerkingen en MER-richtlijnen;
- Goedkeuringsonderzoek van het definitief plan-MER door de Dienst Mer;
- Goedkeuring van het plan-MER door de Dienst Mer, eventueel na bijkomende aanpassingen.

Pas na de goedkeuring van het plan-MER vindt de vaststelling en terinzagelegging (openbaar onderzoek) van het ontwerpprogramma plaats. Rekening houdend met de binnengekomen adviezen en opmerkingen wordt vervolgens het definitief programma opgesteld en ter vaststelling voorgelegd aan de Vlaamse regering.

Gelet op de aard en het schaalniveau van het programma – met algemene doelstellingen op Vlaams niveau en nog geen concrete acties of projecten – worden enkel adviesinstanties op Vlaams niveau *actief* betrokken bij de plan-MER-procedure. Via de aankondiging in minstens één krant en via publicatie op de websites van de dienst Mer en de initiatiefnemer van het programma (zie hierboven) werden de lagere besturen (provincies en gemeenten) en de bevolking wel in de gelegenheid gesteld om een inspraakreactie over te maken.

Een tweede motief naast het realiseren van tijdswinst om te kiezen voor een gecombineerde kennisgeving/ontwerp-MER is de hoge abstractiegraad van het programma, waardoor een voorafgaande advisering m.b.t. scope en aanpak niet evident zou zijn. Door inspraak te voorzien op het ontwerp-MER, in combinatie met het ontwerpprogramma zelf, zijn gerichte en concrete inspraakreacties mogelijk, die ook betrekking kunnen hebben op de inhoud van het programma zelf.

1.3.2 Conformiteit met de Nederlandse plan-MER-wetgeving

De MER-plicht en –procedure wordt in Nederland geregeld door het Besluit m.e.r.. Dit is een AmvB (Algemene Maatregel van Bestuur) om te bepalen of bij de voorbereiding van een plan of een besluit een milieu-beoordelingsprocedure moet worden doorlopen. Dat de m.e.r.-plicht voor een belangrijk deel is geregeld in het Besluit m.e.r. volgt uit artikel 7.2. van de Wet Milieubeheer.

Via de bovenstaande Vlaamse procedure wordt ook voldaan aan de Nederlandse plan-MER-wetgeving:

- De Nederlandse MER-procedure vangt aan met een “startnotitie” of “notitie reikwijdte en detail-niveau”. De “kennisgeving” volgens de Vlaamse procedure kan hieraan gelijkgesteld worden.
- De aankondiging van de terinzagelegging van de “startnotitie” dient in Nederland te gebeuren via publicatie in de Nederlandse Staatscourant, aangezien het om een besluit van de centrale overheid

³ Decreet van 27/04/2007 (BS 20/06/2007) houdende wijziging van titel IV van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en van artikel 36ter van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbewoud en het natuurlijk milieu

gaat. Deze aankondiging gebeurde parallel aan de aankondiging van de kennisgeving in één of meerdere Vlaamse kranten.

- In Nederland bestaat geen wettelijke duur van de terinzagelegging, maar een periode van 4 tot 6 weken is gebruikelijk. De wettelijke Vlaamse termijn van 30 dagen valt binnen deze marges. De terinzagelegging in Nederland liep van 24 juli t.e.m. 23 augustus 2013.
- Er werd in Nederland advies op het ontwerp-MER gevraagd bij de equivalenten van de bevroegde instanties in Vlaanderen (rijksadministratie en betrokken provincies).
- In Nederland worden geen formele richtlijnen gegeven voor de opmaak van een MER, maar het is gebruikelijk dat aan het MER een bijlage wordt gevoegd (opgesteld door de auteur van het MER zelf) waarin wordt aangegeven hoe met de binnengekomen adviezen is omgegaan. De Vlaamse richtlijnen, opgesteld door de Dienst Mer, waarin o.a. wordt aangegeven hoe moet de adviezen moet omgegaan worden, kunnen gelijkgesteld worden aan deze bijlage.

1.4 Totstandkoming van het rapport

In het plan-MER komen volgende MER-disciplines aan bod:

- bodem en grondwater;
- oppervlaktewater;
- geluid en trillingen;
- lucht;
- fauna en flora;
- landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie;
- mens – ruimtelijke en sociale aspecten, incl. gezondheid.

Omwille van het strategisch (kwalitatief) niveau en de consistentie van de effectbeoordeling worden alle disciplines behandeld door de MER-coördinator, maar met nazicht door erkende MER-deskundigen voor de betreffende disciplines. Aan het rapport werken volgende deskundigen mee:

Interne deskundigen

De interne deskundigen zijn verantwoordelijk voor of betrokken bij de opmaak van het in het MER besproken operationeel programma. De interne deskundigen zijn de leden van de Begeleidingsgroep van het Interreg V-programma (leden van het gemeenschappelijk secretariaat en van de beheersautoriteit).

Externe deskundigen

De in Vlaanderen erkende MER-deskundigen die optreden voor dit plan-MER zijn:

Deskundige	Discipline	Erkenningsnummer	Erkend tot
Paul Arts	Coördinator		
	Mens – ruimtelijke aspecten	MB/MER/EDA/664-V1	Onbepaalde duur
	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	MB/MER/EDA/664-B	Onbepaalde duur
Jan Parys	Mens – verkeer	MB/MER/EDA/438-V3	28/02/2014
Nonie Van Elst	Bodem, deeldiscipline pedologie	MB/MER/EDA/647-V1	30/08/2015
Kristof Goemaere	Water; Fauna en Flora	MB/MER/EDA-736	30/01/2016
Dirk Dermaux	Lucht	MB/MER/EDA-645-V1	27/09/2015
Guy Putzeys	Geluid en Trillingen	MB/MER/EDA/393-V4	Onbepaalde duur

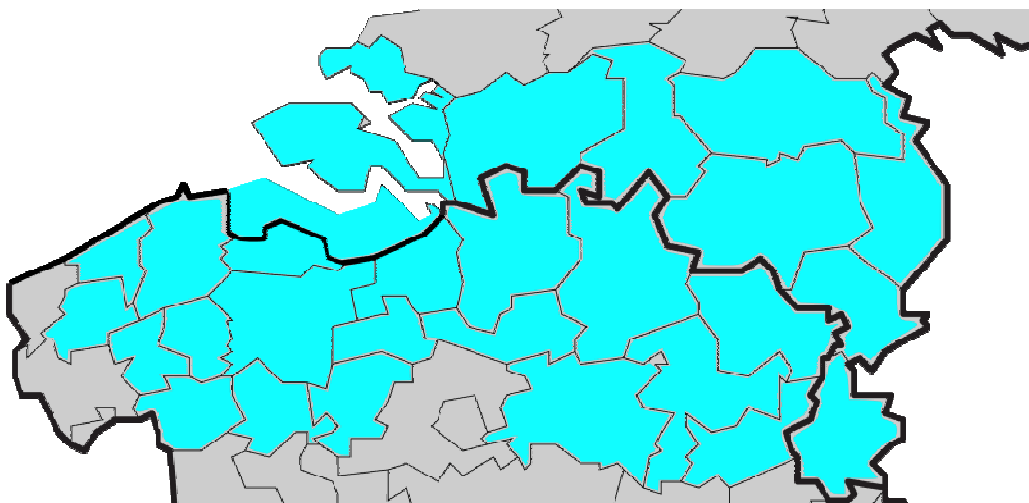
Het Vlaamse team van MER-deskundigen wordt ondersteund door de Nederlandse MER-deskundige Lex Runia van Oranjewoud (Nederlandse dochterfirma van Antea Group en zusterfirma van Antea Belgium).

2 Beschrijving van het programma

2.1 Werkingsgebied en vertrekbasis

Het **werkingsgebied** van het Interreg V-programma Grensregio Vlaanderen-Nederland omvat het grootste deel van Vlaanderen en zuidelijk Nederland:

- Vlaanderen:
 - Provincie Antwerpen: heel de provincie (arrondissementen Antwerpen, Mechelen en Turnhout)
 - Provincie Limburg: heel de provincie (arrondissementen Hasselt, Maaseik en Tongeren)
 - Provincie Oost-Vlaanderen: heel de provincie (arrondissementen Aalst, Dendermonde, Eeklo, Gent, Oudenaarde en Sint-Niklaas)
 - Provincie Vlaams-Brabant: arrondissement Leuven
 - Provincie West-Vlaanderen: arrondissementen Brugge, Diksmuide, Kortrijk, Oostende, Roeselare en Tielt
- Nederland:
 - Provincie Limburg: heel de provincie (COROP-regio's Midden-Limburg, Noord-Limburg en Zuid-Limburg)
 - Provincie Noord-Brabant: heel de provincie (COROP-regio's Midden-Noord-Brabant, Noord-oost-Noord-Brabant, West-Noord-Brabant en Zuidoost-Noord-Brabant)
 - Provincie Zeeland: heel de provincie (COROP-regio's Zeeuws-Vlaanderen en Overig Zeeland)

Bij de opmaak van de doelstellingen en investeringsprioriteiten werd vertrokken van volgende SWOT-analyse van het grensgebied Vlaanderen-Nederland:

STERKTES	ZWAKTES
• Centrale ligging in Noordwest- Europa • Gemeenschappelijke taal • Hoog opleidingsniveau van de bevolking in gedeelte regio • Sterk ontwikkelde havenactiviteiten als centrum voor multimodale infrastructuur • Sterke economie met hoog BRP per	• Gebrekkige aansluiting van onderwijs bij vraag bedrijfsleven (met name tekort aan technisch geschoold personeel) • Beperkte arbeidsmobiliteit binnen en tussen Nederland en Vlaanderen • Grensoverschrijdende infrastructuur (wegen, rail) suboptimaal; wegen

inwoner en lage werkloosheid • Sterke industriële sector, met relatieve specialisatie in (petro-)chemie, hightech industrie (micro-elektronica) en textiel • Goede publieke kennispositie (micro-elektronica, life sciences), met name op hightech gebied aansluitend bij industrie en hoog aantal banen in O&I • Aansluitende beleidsvisies in Vlaanderen en Nederland	congestiegevoelig • Hoog loon(kosten)niveau • Relatief kleine dienstensector (financiële diensten en ICT) • Hoge energie-intensiteit • Hoge milieudruk • Beperkte samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen op bedrijfs- en beleidsniveau
KANSEN	BEDREIGINGEN
• (Verdere) verhoging opleidingsniveau • Uitbouw van de havenposities • Innovatie, bijvoorbeeld door: • Combinatie van sterktes uit Nederland en Vlaanderen (o.a. logistiek, micro/nano-electronica, chemie/materialen) en cross-overs tussen sectoren aanwenden voor innovatie • Combinatie sterktes met maatschappelijke uitdagingen (milieu, healthy ageing): bijvoorbeeld biobased economy, duurzame energie, healthcare	• Vergrijzing en ontgroening van de bevolking • Economische crisis en wegvallen investeringscapaciteit • Opkomst regio's buiten Europa en op peil houden concurrentiekracht • Afhankelijkheid van fossiele grondstoffen en niet-hernieuwbare energiebronnen • Verdere verslechtering milieusituatie

bron: Gebiedsanalyse grensregio Vlaanderen-Nederland (Technopolis, juni 2013)

2.2 Beschrijving van het ontwerp van operationeel programma Interreg V Grensregio Vlaanderen-Nederland 2014-2020

Zoals gezegd hebben de programmapartners in de Grensregio Vlaanderen-Nederland vier **thematische doelstellingen** geselecteerd:

1. Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie
2. Ondersteuning van de omschakeling naar een koolstofarme economie binnen alle sectoren
3. Bescherming van het milieu en bevordering van een efficiënte omgang met hulpbronnen
4. Bevordering van werkgelegenheid en arbeidsmobiliteit

Deze doelstellingen komen overeen met vier **prioritaire assen** voor de budgetbesteding van het programma:

1. slimme groei: doelstelling 1
2. duurzame groei – energie: doelstelling 2
3. duurzame groei – milieu en hulpbronnen: doelstelling 3
4. inclusieve groei: doelstelling 4

Een vijfde prioritaire as, “technische bijstand”, is niet gekoppeld aan een inhoudelijke doelstelling, maar louter aan de praktische uitvoering van het programma. O.a. de ex ante-evaluatie met onderhavige plan-MER vallen onder het budget van de as “technische bijstand”.

Door de keuze voor die investeringsprioriteiten, die enerzijds passen binnen de inhoudelijke kaders zoals geformuleerd op Europees en nationaal niveau en anderzijds direct relevant zijn voor de Grensregio Vlaanderen-Nederland, dragen de resultaten van alle te selecteren projecten bij aan de realisatie van de Europa 2020-strategie, zoals de Europese uitdagingen zich in de Grensregio manifesteren. Binnen de (budgettaire) capaciteiten van het programma kiest de Grensregio niet voor grootschalige uitrol of het wegwerken van knelpunten op het vlak van multimodale ontsluitingsinfrastructuur, maar wordt ingezet op het initiëren en stimu-

leren om ontwikkeling in de gewenste richtingen aan te wakkeren. Met de focus op specifieke grensoverschrijdende componenten van de geselecteerde investeringsprioriteiten is het programma in beginsel complementair aan andere Europese programma's, in het bijzonder de (regionale) operationele programma's onder het Gemeenschappelijk Strategisch Kader.

Hierna wordt een beknopt overzicht gegeven van de thematische doelstellingen, investeringsprioriteiten en specifieke doelstellingen. Per prioriteit worden een aantal voorbeelden gegeven van mogelijke projecttypes die in aanmerking komen voor co-financiering vanuit Interreg V Gensregio Vlaanderen-Nederland.. Voor nadere toelichting verwijzen we naar het ontwerp-programma zelf.

2.2.1 Thematische doelstelling 1: Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie

Investeringsprioriteit 1.1: Verbetering van infrastructuur voor onderzoek en innovatie (O&I) en de capaciteiten voor de ontwikkeling van topprestaties op dit gebied en bevordering van kenniscentra, met name die van Europees belang

Specifieke doelstelling: Stimulering van industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling door uitbreiding van de onderzoeksinfrastructuur bij private en publieke kennisinstellingen en door het leggen van verbindingen tussen kennisinstellingen

Voorbeelden van projectcategorieën die binnen deze thematische doelstelling kunnen worden ondersteund zijn:

- vraaggerichte samenwerking tussen technologische centra aan beide zijden van de grens
- bouwen en exploiteren van gedeelde onderzoeksinfrastructuur
- proeftuinen / living labs
- grensoverschrijdende kennisnetwerken en kennisplatforms door samenwerking van kennisinstellingen onderling

Investeringsprioriteit 1.2: Bevorderen van bedrijfsinvesteringen in O&I en het ontwikkelen van verbanden en synergieën tussen bedrijven, O&I-centra en hoger onderwijs, in het bijzonder de ontwikkeling van producten en diensten, de overdracht van technologie, sociale innovatie en toepassingen voor overheidsdiensten, de stimulering van de vraag, het opzetten van netwerken, clusters en open innovatie door middel van slimme specialisatie, onversteuning van technologisch en toegepast onderzoek, proefopstellingen, maatregelen voor snelle productvalidatie, geavanceerde productiecapaciteit en eerste productie in sleuteltechnologieën en verspreiding van universeel inzetbare technologieën

Specifieke doelstelling: Innovatie van producten/diensten/toepassingen/processen, in de vorm van industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling, door samenwerking tussen bedrijven onderling en van bedrijven met O&I-centra en kennisinstellingen.

Voorbeelden van projectcategorieën die binnen deze thematische doelstelling kunnen worden ondersteund zijn:

- kennisvouchers waarmee ondernemers kennis inkopen bij kennisinstellingen
- marktgerichte samenwerking in innovatietrajecten / ontwikkeling van nieuwe producten/diensten/toepassingen/processen
- verkenningen naar haalbaarheid en nieuwe product-markt-combinaties bij samenwerkende MKB/KMO's
- opzet van vraaggerichte innovatieclusters, bestaande uit samenwerking van bedrijfsleven, kennisinstellingen en (semi-)overheid

2.2.2 Thematische doelstelling 2: Steun voor de overgang naar een koolstofarme economie binnen alle bedrijfstakken

Investeringsprioriteit 2.1: Bevorderen van energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energie in bedrijven

Specifieke doelstelling: Bevorderen van energie-efficiëntie en gebruik van hernieuwbare energie in bedrijven, door demonstratie van toepassingsmogelijkheden van innovatieve maatregelen en technieken

Voorbeelden van projectcategorieën die binnen deze thematische doelstelling kunnen worden ondersteund zijn:

- Investeringsprojecten voor kleinschalige demonstraties, pilotprojecten van toepassing van energie-efficiënte en/of hernieuwbare energietechnologieën in bedrijven
- Stimuleren van energieclustering, oftewel alle vormen van samenwerking tussen bedrijven om de uitwisseling van energie en reststromen te stimuleren
- Inzicht bieden aan ondernemers in de mogelijkheden voor de uitvoering van energiebesparende maatregelen en het bieden van begeleiding bij implementatie van aanpassingen
- Kennismakingstrajecten met nieuwe technologieën voor MKB/KMO
- Haalbaarheidsonderzoeken voor MKB/KMO inzake omschakeling naar het gebruik van hernieuwbare energiebronnen

Investeringsprioriteit 2.2: Bevorderen van energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, waaronder openbare gebouwen en in de woningbouwsector

Specifieke doelstelling: Bevorderen van energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energie in openbare infrastructuur en woningbouwsector, door demonstratie van toepassingsmogelijkheden van innovatieve maatregelen en technieken.

Voorbeelden van projectcategorieën die binnen deze thematische doelstelling kunnen worden ondersteund zijn:

- Investeringsprojecten voor kleinschalige demonstraties, pilotprojecten van toepassing van energie-efficiënte en/of hernieuwbare energietechnologieën in openbare infrastructuur
- Inzicht bieden aan eigenaren in de mogelijkheden voor de uitvoering van energiebesparende maatregelen en het bieden van begeleiding bij implementatie van aanpassingen
- Kennismakingstrajecten met nieuwe technologieën voor eigenaren en/of gebruikers
- Haalbaarheidsonderzoeken inzake omschakeling naar het gebruik van hernieuwbare energiebronnen in openbare infrastructuur
- opleidingstrajecten voor MKB/KMO uit de woningbouwsector rond energie-efficiënt bouwen en verbouwen met nieuwe technieken en materialen

Investeringsprioriteit 2.3: Bevorderen van onderzoek, innovatie en adoptie van CO₂-arme technologieën

Specifieke doelstelling: Innovatie van koolstofarme producten/diensten/toepassingen/processen, door industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling, door samenwerking tussen bedrijven onderling en van bedrijven met O&I-centra en kennisinstellingen en door vroege implementatie van innovatieve koolstofarme technologieën

Voorbeelden van projectcategorieën die binnen deze thematische doelstelling kunnen worden ondersteund zijn:

- Marktgerichte samenwerking in innovatietrajecten / ontwikkeling van nieuwe producten – diensten – toepassingen – processen gericht op koolstofarme technologieën
- Onderzoeken naar de haalbaarheid en toepassingsmogelijkheden van innovatieve technologieën die bijdragen aan vermindering van de CO₂-uitstoot (onder meer door verhoging van energie-efficiëntie, hernieuwbare energie en CO₂-afvang en -opslag)
- Inventarisatie van effectieve toepassing van energiebesparende technieken en uitwisseling van leer-effecten

- Onderzoeken naar haalbaarheid en mogelijkheden van emissiearme binnenstedelijke distributie en mobiliteit
- Verkenningen naar haalbaarheid en nieuwe product-markt-combinaties voor koolstofarme technologieën bij samenwerkende MKB/KMO's
- Opzet van vraaggerichte innovatieclusters voor koolstofarme technologieën, bestaande uit samenwerking van bedrijfsleven, kennisinstellingen en (semi-)overheid

2.2.3 Thematische doelstelling 3: Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen

Investeringsprioriteit 3.1: Het beschermen en herstellen van de biodiversiteit, bodembescherming en –herstel en het bevorderen van ecosysteemdiensten (met inbegrip van Natura 2000 en groene infrastructuur)

Specifieke doelstelling: Beschermen en herstellen van de biodiversiteit, bodembescherming en –herstel en het bevorderen van ecosysteemdiensten, door gezamenlijke aanpak van milieuproblematieken in de economisch intensief benutte grensregio

Voorbeelden van projectcategorieën die binnen deze thematische doelstelling kunnen worden ondersteund zijn:

- herstel van groene infrastructuur
- herstel van aangetaste ecosystemen
- toename van biodiversiteit, dan wel preventie van biodiversiteitsverlies
- grensoverschrijdend beheer van terreinen, water- en bodemkwaliteit
- pilotprojecten inzake nieuwe modellen van publiek-private samenwerking in natuurbeheer

Investeringsprioriteit 3.2: Bevorderen van innovatieve technologieën voor het verbeteren van milieubescherming en het efficiënt omgaan met hulpbronnen in de afvalsector, de watersector, bodembescherming of om luchtverontreiniging te verminderen

Specifieke doelstelling: Innovatie van producten / diensten / toepassingen / processen voor het verbeteren van milieubescherming en het efficiënt omgaan met hulpbronnen, door industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling, door samenwerking tussen bedrijven onderling en van bedrijven met O&I-centra en kennisinstellingen

Voorbeelden van projectcategorieën die binnen deze thematische doelstelling kunnen worden ondersteund zijn:

- marktgerichte samenwerking in innovatietrajecten / ontwikkeling van nieuwe producten – diensten – toepassingen – processen gericht op meer efficiënte omgang met hulpbronnen
- onderzoeken naar haalbaarheid en toepassingsmogelijkheden (demonstratie) van innovatieve technologieën die bijdragen aan meer efficiënte omgang met hulpbronnen
- inventarisatie van effectieve toepassing van technieken voor een meer efficiënte omgang met hulpbronnen en uitwisselen van leereffecten (bijvoorbeeld valorisatie van reststromen)
- verkenningen naar haalbaarheid en nieuwe product-markt-combinaties voor hulpbron-efficiënte technologieën bij samenwerkende MKB/KMO's
- inzichtelijk maken (onderzoek, advies) van mogelijkheden tot verbetering in resource-efficiëntie bij bedrijven
- opzet van vraaggerichte innovatieclusters voor meer efficiënte omgang met hulpbronnen, bestaande uit samenwerking van bedrijfsleven, kennisinstellingen en (semi-)overheid

Investeringsprioriteit 3.3 Ondersteunen van de industriële transitie naar een hulpbronefficiënte economie en het bevorderen van groene groei

Specifieke doelstelling: Het bevorderen van efficiënte omgang met hulpbronnen in het (industriële) bedrijfsleven door het stimuleren van aanpassing van bedrijfsprocessen

Voorbeelden van projectcategorieën die binnen deze thematische doelstelling kunnen worden ondersteund zijn:

- investeringen voor kleinschalige demonstraties, pilotprojecten van hulpbronefficiënte technologieën in bedrijven
- inzicht bieden aan ondernemers in de mogelijkheden en haalbaarheid voor de uitvoering van maatregelen ter bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen en het bieden van begeleiding bij implementatie van aanpassingen
- kennismakingstrajecten met nieuwe technologieën voor MKB/KMO

2.2.4 Thematische doelstelling 4: Bevordering van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit

Investeringsprioriteit 4.1: Integratie van grensoverschrijdende arbeidsmarkten, met inbegrip van grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit, gezamenlijke lokale werkgelegenheidsinitiatieven en gezamenlijke opleiding

Specifieke doelstelling: Verbetering van de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de grens-regio, om zo het arbeidspotentieel beter te benutten

Voorbeelden van projectcategorieën die binnen deze thematische doelstelling kunnen worden ondersteund zijn:

- samenwerking tussen bemiddelende instanties, onder meer gericht op betere grensoverschrijdende ontsluiting van informatie over vacatures, gezamenlijke arbeidspools, vacatureloketten en promoten opportuniteiten
- verhogen van in- en uitstroom van technische opleidingen/beroepen
- projecten gericht op grensoverschrijdend wederzijdse erkenning van kwalificaties
- creëren van samenwerking tussen onderwijsinstellingen/onderwijsfaciliteiten gericht op verbinding van het (beroeps)onderwijs met de arbeidsmarkt
- stimuleren van kennisuitwisseling door alle betrokken partijen (overheden, opleiders, branche-organisaties, werkgevers)
- ontwikkeling van grensoverschrijdende programma's (curricula) en faciliteiten voor opleidingen passend bij nieuwe economische richtingen

2.2.5 Indicatieve allocatie van de financiële middelen

In het ontwerp-programma (versie 2/9/2013) wordt voorzien om het totaalbudget van het programma 2014-2020 op hoofdlijnen als volgt te verdelen over de 5 thematische doelstellingen/investeringsprioriteiten:

1. Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie:	30-40%
2. Steun voor de overgang naar een koolstofarme economie in alle bedrijfstakken	20-30%
3. Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen:	20-30%
4. Bevordering van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit:	10%
5. Technische bijstand:	6%

Deze verdeling is tot stand gekomen op basis van de volgende elementen:

- de duiding van noden en kansen in de gebiedsanalyse
- evenwichtige benadering van innovatie en duurzaamheid in aansluiting op de position papers van de Europese Commissie voor België en Nederland
- de investeringsprioriteiten onder thematische doelstellingen 2 en 3 kennen een sterke innovatie-gerichte inhoud, waarmee het aandeel voor innovatie beduidend groter is dan enkel de financiële allocatie naar thematische doelstelling 1
- relatief geringere ruimte voor milieu/natuur, echter wel fysieke projecten die gemiddeld een grotere omvang zullen hebben

- gering budget voor arbeidsmarktmaatregelen om beperkt en additioneel plaats te bieden aan initiatieven die versterking bieden voor de arbeidsmarkt,
- technische bijstand conform maximum uit de regelgeving

2.2.6 Continuïteit Interreg-programma Gensregio Vlaanderen-Nederland

Het Interreg V-programma Gensregio Vlaanderen-Nederland 2014-2020 bouwt voort op het voorgaand Interreg IV-programma “Doelstelling Europese territoriale samenwerking Vlaanderen-Nederland” 2007-2013.

Dit programma werd onderworpen aan een strategische milieubeoordeling (Ramboll Management i.o.v. Provincie Antwerpen, januari 2007). Deze strategische milieubeoordeling signaleerde een aantal zwakten in de oorspronkelijke strategie ((te) weinig focus op eco-efficiëntie e.d.), waaraan in het definitief programma gedeeltelijk werd tegemoet gekomen.

In vergelijking met het voorgaand programma ligt de focus in het huidig ontwerp-programma beduidend meer op milieuaspecten, duurzaamheid en het ontkoppelen van economisch groei en energieverbruik. Thematische doelstellingen 2 en 3, waaraan indicatief 40-60% van het budget werd toegewezen, zijn specifiek milieugericht. De aanbevelingen van de voorgaande milieubeoordeling hebben dus (bewust of onbewust) doorgewerkt bij de opstelling van het huidig programma.

2.3 Alternatieven en ontwikkelingsscenario's

2.3.1 Alternatieven

Alternatieven kunnen beschouwd worden op verschillende niveaus:

- Beleidsalternatieven: het nut of de noodzaak van het programma >> Dit programma geeft op het Vlaams en Nederlands grondgebied uitvoering aan de doelstellingen van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling voor de periode 2014-2020. Beleidsalternatieven – in casu het nulalternatief (niets doen) – is dan ook niet aan de orde.
- Locatiealternatieven >> Het Interreg V-programma zelf is niet aan (een) concrete locatie(s) gebonden. Dat gebeurt pas op het niveau van de individuele acties en projecten, en kan desgewenst enigszins gestuurd worden via het opleggen van ruimtelijke randvoorwaarden. De evaluatie van dit aspect maakt inherent deel uit van de plan-MER-beoordeling.
- Uitvoeringsalternatieven >> Voor elke doelstelling zal het programma een “target” en uitvoeringsmodaliteiten krijgen (aan welke eisen moeten de projectvoorstellen voldoen ? hoeveel steun krijgen men ?). De evaluatie van deze modaliteiten maakt – voor zover mogelijk – eveneens inherent deel uit van de plan-MER-beoordeling.

2.3.2 Ontwikkelingsscenario's

Ontwikkelingsscenario's zijn stedenbouwkundige, infrastructurele en beleidsmatige ontwikkelingen die zich in de nabije toekomst onafhankelijk van het programma zullen voordoen, maar wel impact hebben op het programmagebied en/of de potentiële effecten van het programma. Het programmagebied omvat grote delen van Vlaanderen en Zuid-Nederland, waardoor er duizenden ontwikkelingen zijn die van invloed kunnen zijn op dit gebied. Aangezien de acties in het kader van het Interreg V-programma nog niet localiseerbaar zijn, en hetzelfde geldt voor de meeste ontwikkelingsscenario's, is het onmogelijk om zinnige uitspraken te doen over de cumulatieve effecten tussen het programma en de ontwikkelingsscenario's.

Zoals aangegeven in §4.1 zal echter wel een toetsing gebeuren van het operationeel programma aan het algemeen Vlaams en Nederlands ruimtelijk en milieubeleid. De meeste ontwikkelingen, met name diegene die geïnitieerd worden vanuit de overhe(i)d(en), worden immers verondersteld te passen binnen of minstens rekening te houden met deze beleidsdocumenten.

3 *Juridisch, administratief en beleidsmatig toetsingskader*

3.1 *Overzicht juridische en beleidsmatige context*

In onderstaande tabel worden zowel de juridische als de beleidsmatige randvoorwaarden opgesomd die van belang zijn bij de opmaak van een milieubeoordeling. Het grootste deel van deze regelgeving heeft betrekking op concrete projecten of gebieden. In onderhavige studie wordt echter een globaal beleidsprogramma geëvalueerd, waarin geen acties voorkomen die in dit stadium reeds concreet localiseerbaar zijn. De milieubeoordeling zal daarom vnl. neerkomen op het aangeven van een “checklist” van relevante wetgeving waar per actie (mogelijks) aandacht aan zal moeten besteed worden.

Tabel 3-1 Juridische en beleidsmatige context in Vlaanderen en Nederland

VLAANDEREN		NEDERLAND	
JURIDISCHE RANDVOORWAARDEN			
RUIMTELIJKE ORDENING			
Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening	Deze codex, die in werking trad op 1/9/2009, vormt de basis van de reglementering m.b.t. ruimtelijke ordening en legt o.a. een lijst van handelingen waarvoor een stedenbouwkundige vergunning verplicht is (titel IV, hoofdstuk II).	Wet op de ruimtelijke ordening	Regelt hoe ruimtelijke plannen in Nederland tot stand komen en gewijzigd worden. In structuurvisies dient het ruimtelijke ontwikkelingsbeeld te worden beschreven.
Plannen m.b.t. bodembestemming	De bodembestemming wordt vastgelegd via de gewestplannen en/of via de algemene plannen van aanleg (APA's), bijzondere plannen van aanleg (BPA's) en/of – ter uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) – via gewestelijke, provinciale of gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's).	Bestemmingsplan (gemeentelijk) Inpassingsplan (provinciaal) Beheersverordeningen	De doorwerking van het ruimtelijke orderingsbeleid wordt geborgd via bestemmingplannen, inpassingsplannen en beheersverordeningen.
Verdrag van Espoo	Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband (UNECE, 1991)		
MILIEUHYGIËNE			
VLAREM I en Milieuvergunningsdecreet	Vlarem I is een uitvoeringsbesluit van het milieuvergunningsdecreet. Hierin worden de procedures voor de meldingen en milieuvergunningsaanvragen vastgelegd.	Wet milieubeheer	Dit is de belangrijkste milieuwet die bepaalt welk wettelijk gereedschap kan worden ingezet om het milieu te beschermen. De belangrijkste instrumenten zijn milieuplannen en milieuprogramma's, milieukwaliteitseisen, vergunningen, algemene regels en handhaving. Ook bevat de wet de regels voor financiële instrumenten, zoals heffingen, bijdragen en schadevergoedingen.
VLAREM II en Milieuvergunningsdecreet	Hierin worden de algemene en sectorale voorwaarden beschreven waaraan vergunningsplichtige activiteiten moeten voldoen. Daarnaast bevat dit besluit ook de milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewater, grondwater, lucht, geluid en bodem.		
VLAREMA	Het Vlaams Reglement voor het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen regelt het beheer en voorkomen van afvalstoffen in Vlaanderen, evenals het aanwenden van afvalstoffen als secundaire grondstof.	Besluit bodemkwaliteit	Het besluit omvat regels voor de toepassing van grond, baggerspecie en bouwstoffen en stelt kwaliteitseisen aan de uitvoering van bodemwerkzaamheden.
VLAREBO	Het Vlaams Reglement inzake Bodemsanering regelt de bodemsanering, potentiële verontreinigingsbronnen, historisch verontreinigde gronden en grondverzet in Vlaanderen.	Wet bodembescherming	Bevat algemene regels om de bodem te beschermen.

WATER			
Europese Kaderrichtlijn Water	De Kaderrichtlijn Water (KRW), is een Europese richtlijn, die bedoeld is om de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater op goed niveau te krijgen en te houden.		
Decreet Integraal Waterbeleid	Dit decreet is de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water in de Vlaamse wetgeving en legt de doelstellingen, principes en structuren vast voor een vernieuwd duurzaam waterbeleid. In dit decreet wordt o.m. de Watertoets als instrument voor een integraal waterbeleid opgenomen.	Waterwet	De Waterwet regelt in hoofdzaak het beheer van watersystemen, waaronder waterkeringen, oppervlaktewater- en grondwaterlichamen. De instrumenten vanuit de Waterwet zijn Waterplannen (rijk en provincie), waterbeheerplannen (waterbeheerder) en vergunningen.
Uitvoeringsbesluit Watertoets (BS 31/10/2006)	Dit besluit geeft de lokale, provinciale en gewestelijke overheden, die een vergunning moeten afleveren, richtlijnen voor de toepassing van de Watertoets, waarmee nagegaan wordt hoe het watersysteem zal worden beïnvloed door een plan of project.	Besluit ruimtelijke ordening, art. 3.1.1 en art. 3.1.6	Bij de voorbereiding van bestemmingsplannen moet rekening worden gehouden met de effecten van het plan op de waterhuishouding (artikel 3.1.6 Bro). Tevens moet het waterschap worden betrokken bij de voorbereiding van het plan (artikel 3.1.1 Bro). Via de watertoets wordt hieraan invulling gegeven.
Wet op de bescherming van oppervlaktewateren	Regelt de bescherming van oppervlaktewateren van het openbaar hydrografisch net en de territoriale zee tegen verontreiniging en legt de kwaliteitsdoelstellingen vast voor alle oppervlaktewateren.	Besluit kwaliteitseisen monitoring 2009 (Bkmw 2009)	Het besluit geeft doelstellingen voor de waterlichamen. In de bijlagen van dit besluit zijn de milieukwaliteitsnormen voor de goede chemische toestand van oppervlaktewateren opgenomen.
Wet op de onbevaarbare waterlopen	Hierin wordt vastgelegd dat buitengewone werken van wijziging van de waterlopen slechts kunnen uitgevoerd worden nadat hiervoor een machtiging bekomen is vanwege de bevoegde overheid.	Keur waterschap	Hierin staan de regels die een waterschap hanteert bij de bescherming van onder andere waterkeringen, watergangen en bijbehorende kunstwerken.
Wet op de bevaarbare waterlopen	Voor de bevaarbare waterlopen geldt o.a. een besluit betreffende het toekennen van vergunningen, het vaststellen en innen van retributies voor het privaat gebruik van het openbaar domein van de waterwegen en hun aanhorigheden		
Grondwaterdecreet	Regelt de bescherming van het grondwater, het gebruik ervan en het voorkomen en vergoeden van schade. De procedure voor het aanvragen van een vergunning voor de onttrekking van of infiltratie naar het grondwater, evenals voor boringen naar grondwater, is geïntegreerd in VLAREM. De afbakening van waterwingebieden en beschermingszones valt onder het besluit van 27 maart 1985.	Waterwet	In de Waterwet staan een drietal type onttrekkingen en infiltraties die onder de bevoegdheid van de provincie vallen. Andere grondwateronttrekkingen en infiltraties vallen onder de bevoegdheid van het waterschap.
		Provinciale Milieuverordening	Regelt de bescherming van de openbare drinkwaterwinning. In grondwaterbeschermingsgebieden zijn bepaalde typen bedrijven verboden; andere hebben extra vergunningvoorschriften. Ook gelden regels voor activiteiten buiten bedrijven.

NATUUR			
Natuurdecreet	Dit decreet regelt het beleid inzake natuurbehoud en vrijwaring van het natuurlijke milieu, inzake de bescherming, de ontwikkeling, het beheer en het herstel van de natuur en het natuurlijk milieu, inzake de handhaving en het herstel van de daartoe vereiste milieukwaliteit en inzake het scheppen van een zo breed mogelijk draagvlak. Algemene maatregelen ter bescherming van de natuur dienen te worden opgevolgd. Het decreet regelt tevens de procedure van de afbakening van de Speciale Beschermingszones. Het gebiedsgericht beleid houdt ook de ontwikkeling van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en het Integraal Verwevings- en ondersteunend Netwerk (IVON) in. Het natuurdecreet legt de voorschriften en geboden in VEN en de Speciale Beschermingszones vast. Tevens regelt dit decreet het soortgericht natuurbeleid (soortenbescherming)	Natuurbeschermingswet Flora en faunawet	De Natuurbeschermingswet regelt het aanwijzen en beschermen van nationale natuurgebieden die belangrijk zijn voor het behoud van biodiversiteit in Europa. Doel van de Flora en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied.
Natuurreservaten	Voor elk erkend natuurreservaat wordt een beheersplan opgesteld.		
Bosdecreet	Heeft tot doel het behoud, de bescherming, de aanleg, het beheer en het herstel van de bossen en het natuurlijk milieu van de bossen te regelen. Het regelt o.a. compensatie van ontbossing.	Boswet	Doel van de wet is te voorkomen dat het bestaande bosareaal verder in omvang afneemt.
LANDSCHAP, BOUWKUNDIG ERFGOED EN ARCHEOLOGIE			
Landschapsdecreet	Regelt de bescherming van landschappen en de instandhouding, het herstel en het beheer van de in het Vlaams Gewest gelegen beschermde landschappen.	(Provinciale) Structuurvisie / Omgevingsplan	Bevat de visie op het ruimtelijk beleid, waarbij veelal ook aandacht is voor behoud en bescherming van het landschap.
Decreet tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten.	Regelt de bescherming van de monumenten, stads- en dorpsgezichten.	Monumentenwet	In deze wet is geregeld hoe monumenten aangewezen kunnen worden als beschermd monument. De wet heeft betrekking op gebouwen en objecten, stads- en dorpsgezichten, archeologische waarden en op het uitvoeren van archeologisch onderzoek.

Decreet Landschapszorg	De 'erfgoedlandschappen' vormen een onderdeel van het Decreet inzake de landschapszorg. Nieuw is het behoud van de erfgoedlandschappen via de tussenstap van aanduiding van 'ankerplaatsen'. Dat zijn de meest waardevolle landschappen zoals weergegeven in de landschapsatlas. Vanaf de opname in ruimtelijke uitvoeringsplannen worden deze 'ankerplaatsen' erfgoedlandschappen genoemd.		
Decreet op het archeologisch patrimonium	Regelt de bescherming, het behoud en de instandhouding, het herstel en het beheer van het archeologisch patrimonium en organiseert en reglementeert de archeologische opgravingen.	Wet op de archeologische monumentenzorg (betreft een wijziging van de Monumentenwet)	Voor archeologische waarden geldt de verplichting om bij vaststelling van een bestemmingsplan rekening te houden met de in de grond aanwezige, dan wel te verwachten monumenten.
Regionale Landschappen	Hier kunnen openbare besturen, diensten en verenigingen elkaar ontmoeten en samenwerken aan de ontwikkeling van de streek.		
GELUID			
Besluit van de Vlaamse Regering van 22/7/2005 inzake de evaluatie en de beheersing van het omgevingsgeluid en tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1/6/1995 houdende de algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne	Dit besluit zet de Richtlijn 2002/49/EG van het Europese Parlement en de Raad van 25/6/2002 inzake de evaluatie en de beheersing van omgevingslawaai om door titel II van het VLAREM aan te passen	Wet geluidhinder (Wgh) (Wet milieubeheer (Wm)) (Circulaire bouwlawaai)	De Wet geluidhinder (Wgh) richt vooral op de ruimtelijke inpassing van geluidsgevoelige bestemmingen (zoals woningen) in relatie met belangrijke geluidsbronnen zoals (rail)verkeer en gezoneerde industrieterreinen. Toetsing daaraan vindt plaats in het kader van de omgevingsvergunning, de Wet ruimtelijke ordening en de Tracéwet. Specifiek over verkeerslawaai voor hoofdspoorwegen en rijkswegen in Nederland geldt hoofdstuk 11 van de Wet milieubeheer. Ten aanzien van (geluids)hinder van bouw- en slooplawaai geldt de Circulaire bouwlawaai.
LUCHT			
VLAREM II en Milieuvergunningdecreet	In VLAREM II wordt de Europese Kaderrichtlijn Lucht, die samen met een aantal dochterrichtlijnen de basis voor het luchtbeleid in Europa vormt (luchtkwaliteit, beoordelingscriteria,...), om in de Vlaamse wetgeving. In de kaderrichtlijn worden o.a. de verontreinigende stoffen omschreven waarvoor in de 'dochterrichtlijnen' grenswaarden of richtwaarden moeten worden vastgelegd.	Wet milieubeheer (titel 5.2 Luchtkwaliteitseisen)	Naast de wettelijke EU normen zijn er voor een aantal andere stoffen in Nederland beleidsmatige normen (MTR- en streefwaarden) voor luchtkwaliteit vastgesteld.
Kyoto-protocol	In 1997 werd een protocol ondertekend waarbij de geïndustrialiseerde industrielanden er zich toe verbinden om hun globale uitstoot aan broeikasgassen tegen 2008-2012 meer dan 5% onder het niveau van 1990 te brengen. België engageerde zich tot een vermindering met 7,5%.		

NEC-richtlijn	Deze Europese richtlijn legt nationale emissieplafonds op voor SO ₂ , NO _x , VOS en ammoniak. Doel is de verzuring, eutroficiëring en ozonverontreiniging aan te pakken. Het Vlaamse NEC-reductieprogramma werd door de Vlaamse Regering goedgekeurd in 2003.		
BELEIDSMATIGE RANDVOORWAARDEN			
Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) Beleidsplan Ruimte (in opmaak)	Het Structuurplan Vlaanderen, goedgekeurd op 22 december 1997, geeft de richtlijnen weer voor het toekomstig gebruik van de ruimte in Vlaanderen voor verschillende sectoren. Het RSV zal op afzienbare termijn vervangen worden door het in opmaak zijnde Beleidsplan Ruimte. Op provinciaal en gemeentelijk niveau zijn eveneens provinciale en gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen opgesteld.	Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte	In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staan de plannen van de Rijksoverheid voor ruimtelijke ordening en bereikbaarheid.
		Omgevingsplannen en structuurvisies	In het Omgevingsplan zijn veelal de ruimtelijke structuurvisie (Wet ruimtelijke ordening), het milieubeleidsplan (Wet milieubeheer), het mobiliteitsplan (Planwet verkeer en vervoer) en het waterhuishoudingsplan (Waterwet) of delen daarvan geïntegreerd. Daarnaast zijn hierin veelal ook onderdelen opgenomen van het provinciale/gemeentelijke beleid voor economie, cultuur en welzijn, voor zover die gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving.
Milieubeleidsplan 2011-2015 (MINA-plan 4)	Het gewestelijk milieubeleidsplan wordt opgesteld met het oog op de bescherming en het beheer van het milieu. Op provinciaal en gemeentelijk niveau worden eveneens provinciale en gemeentelijke milieubeleidsplannen opgesteld.	Nationaal Milieubeleidsplan 4	Het nationaal milieubeleidsplan wordt opgesteld met het oog op de bescherming en het beheer van het milieu.
Herbevestigde Agrarische Gebieden	In uitvoering van het RSV is de Vlaamse overheid bezig met de afbakening van de gebieden van de natuurlijke en de agrarische structuur. Gebieden waar de gewestplanbestemming nog actueel is en een goede planologische vertaling is van de gewenste ruimtelijke structuur, worden herbevestigd als agrarisch gebied. In andere gebieden wordt/werd verder onderzoek verricht naar de verweving van landbouw, natuur en bos. De resulterende ruimtelijke visie wordt vertaald naar een ruimtelijk uitvoeringsplan.	Omgevingsplannen en structuurvisies	In Nederland is er geen beleid wat zich specifiek richt op de ruimtelijke structuur van agrarische gebieden.
Vlaams Materialenprogramma (VMP)	Dit programma heeft tot doel om afvalbeheer te verruimen tot duurzaam materialenbeheer, waarbij de volledige levenscyclus in rekening wordt gebracht (kringlooeconomie).		
Mobiliteitplan Vlaanderen 2020 (in opmaak)	Dit plan streeft naar een efficiënt, veilig en duurzaam transport-systeem in Vlaanderen.		

De in het vet aangeduide beleidsdocumenten worden hieronder nader toegelicht, aangezien ze als toetsingskader voor het Interreg-programma worden gebruikt.

Inzake het Nederlands wetgevend kader moet aangestipt worden dat de Nederlandse overheid werkt aan de zgn. Omgevingswet, die tot doel heeft de versnipperde bestaande wetgeving m.b.t. ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water – waaronder heel wat van de in tabel 3-1 vermelde wetgeving – te bundelen en te vereenvoudigen. Het wetsvoorstel voor de Omgevingswet moet goedgekeurd worden door Eerste en de Tweede Kamer. Naar verwachting zou de Omgevingswet in 2018 (binnen de programmaperiode van Interreg V) in voege treden.

3.2 Vlaams beleidskader

3.2.1 Milieubeleidsplan 2011-2015 (MINA 4)

Op basis van het decreet algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM, 1995) wordt om de 5 jaar een Milieubeleidsplan opgesteld. Het Milieubeleidsplan 2011-2015 is de opvolger van het MINA-plan 3(+), dat liep tot eind 2010. In de opeenvolging van MINA-plannen is continuïteit een belangrijk uitgangspunt. Het Milieubeleidsplan staat ook niet op zich, maar baseert zich o.m. op het milieu- en het natuurrapport en het wordt geoperationaliseerd via milieujaarprogramma's.

3.2.1.1 Langetermijndoelstellingen

Het plan start met de langetermijndoelstellingen. Er worden acht grote uitdagingen onderscheiden, die op lange termijn richtinggevend zijn voor Vlaanderen. Ze schetsen een beeld over waar we idealiter op een termijn van één generatie naartoe zouden moeten. Om ze te bereiken wordt in grote lijnen gemikt op een meer milieuverantwoorde productie en consumptie, op een energiezuinige samenleving met oog voor hernieuwbare bronnen en op meer maatschappelijke zorg voor het leefmilieu. Vlaanderen moet daarbij op alle fronten de vergelijking kunnen doorstaan met andere Europese regio's en tegelijk ook de milieu-impact op andere landen beperken. Een aantal kernbegrippen geeft hieraan meer invulling. Er is de ambitie om het aantal "verloren gezonde levensjaren" (DALY's) door milieuverontreiniging te verminderen, er wordt gewerkt aan de omgevings- en leefkwaliteit met oog voor lokale milieuproblemen/risico's en voor kwetsbare groepen. Een geleidelijke vermindering van de ecologische voetafdruk wordt nagestreefd en er worden stappen gezet naar een 'kringloop'-economie met een zo laag mogelijk grondstof-, energie-, materiaal- en ruimtegebruik. De lat wordt hierbij hoog gelegd.

De acht langetermijndoelstellingen van MINA 4 zijn:

1. een verhoogde kwaliteit van de leefomgeving
2. een milieuverantwoorde productie en consumptie
3. bewaren van de biodiversiteit en integriteit van ecosystemen
4. een klimaatvriendelijke samenleving met oog voor hernieuwbare bronnen
5. beperking van de milieu-impact van Vlaanderen op andere regio's
6. beheersen van risico's
7. even goed scoren als vergelijkbare regio's, ook voor leefmilieu
8. meer maatschappelijke zorg voor milieu

3.2.1.2 Plandoelstellingen

Tussen droom en daad staan geregeld praktische bezwaren. Het Vlaamse milieubeleid staat immers niet op zich. Bovendien maken een aantal tendensen het extra moeilijk om de grote doelen te verwezenlijken. Een groeiende bevolking, een stijgende mobiliteit, een toenemende productie en consumptie en de schaarse ruimte maken extra inspanningen of een andere aanpak noodzakelijk. Daarom worden, zonder het ruimere doel op lange termijn uit het oog te verliezen, voor de planperiode 2011-2015 realistische **plandoelstellingen** naar voor geschoven. Ze zijn vooral gericht op een verbetering van de toestand en van onze positie binnen Europa, het halen van Europese doelstellingen en afstemming op ambities uit andere beleidsdocumenten (b.v. PACT 2020). Omdat hierbij uitdrukkelijk rekening wordt gehouden met de context en de schaarse middelen zullen zij niet altijd volstaan om de grote omslag voor de langetermijndoelstellingen te realiseren. Om daaraan tegemoet te komen, worden een aantal nieuwe pistes geopend in de maatregelenpakketten.

De geformuleerde plandoelstellingen zijn de volgende:

1. Verbetering van de leefkwaliteit:
 - a. Vermindering van de gezondheidsimpact t.g.v. luchtverontreiniging:
 - i. De bevolking wordt niet meer blootgesteld aan overschrijdingen van de geldende grenswaarden voor luchtkwaliteit
 - ii. Het percentage van de bevolking dat wordt blootgesteld aan overschrijding van de streefwaarden voor ozon daalt
 - b. Vermindering van de milieuhinder:
 - i. Het aantal ernstig gehinderden door verkeerslawaaï vermindert
 - ii. De akoestische kwaliteit in stedelijk gebied verbetert
 - iii. Het aantal (ernstig) gehinderden door geur vermindert
 - c. Meer toegankelijk groen:
 - i. Het aanbod en de toegankelijkheid van natuurgebieden, bossen en parken neemt toe (zie ook plandoelstelling 2b)
 - ii. In stedelijk gebied neemt het aantal Vlamingen dat beschikt over toegankelijk buurtgroen toe
2. Verhoging van de biodiversiteit:
 - a. Behoud, herstel en versterking van de biologische biodiversiteit:
 - i. In 2020 is voldoende habitat ingericht, herbestemd, verbeterd of afgebakend om 70% van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren
 - ii. In 2015 is de toestand van bedreigde en beschermde soortengroepen verbeterd
 - iii. In 2015 is meer kwaliteitsvolle natuur onder effectief natuurbeheer gerealiseerd
 - iv. Tegen 2020 nemen de beboste oppervlakte en de kwaliteit ervan aanzienlijk toe
 - b. Verhoging van de mogelijkheid tot beleving en de toegankelijkheid van de natuur- en bosgebieden en de parken:
 - i. Het aandeel toegankelijke bossen en natuurreservaten in Vlaanderen verhoogt
 - ii. Meer stedelijke gebieden beschikken over een stadsbos of zijn ermee gestart
 - iii. Vlaanderen beschikt over extra speelzones in bossen en natuurreservaten
3. Verbetering van de luchtkwaliteit:
 - a. Verbetering van de luchtkwaliteit zodat tegen 2015 voldaan wordt aan de Europese normen
 - i. De gemiddelde jaarconcentratie aan fijn stof vermindert
 - ii. Het aantal overschrijdingen van de Europese streefwaarde voor ozon daalt en de hoogte van de overschrijdingen neemt af
 - iii. Voor de pollutanten waarvoor de Europese grens- en streefwaarden voor luchtkwaliteit al gerealiseerd werden, verbetert de luchtkwaliteit of wordt ze minstens in stand gehouden
 - b. Afname van de atmosferische zuurstof- en stikstofdepositie tegen 2015:
 - i. Het areaal beschermde gebieden met overschrijding van kritische lasten door verzurende en vermestende stoffen vermindert tot resp. 20% en 65%
4. Verbetering van de toestand van de watersystemen:
 - a. Verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit (tot een "goede toestand" in 2021):
 - i. Het aandeel oppervlaktewaterlichamen met een goede biologische kwaliteit neemt toe
 - ii. Het aandeel oppervlaktewaterlichamen met een goede fysico-chemische kwaliteit neemt toe

- iii. Het aandeel oppervlaktewaterlichamen dat voldoet aan de normen voor milieu-gevaarlijke stoffen neemt toe
 - b. Verbetering van de grondwaterkwaliteit en garanderen van duurzaam kwantitatief beheer (in 2021 voldoen aan de kwaliteitseisen van de Kaderrichtlijn Water):
 - i. Het aandeel grondwaterlichamen met een goede chemische toestand neemt toe
 - ii. Het aandeel grondwaterlichamen met een goede kwantitatieve toestand neemt toe
 - c. Verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit in specifieke gebieden:
 - i. De kwaliteit van oppervlaktewateren die bescherming moeten genieten in het kader van natuur of drinkwaterproductie en van zwemwater verbetert
 - ii. In het landbouwgebied neemt de nutriëntenconcentratie van het oppervlaktewater en grondwater af, met bijzondere aandacht voor zones met hogere concentraties
- 5. Vermindering van de absolute milieudruk:
 - a. Verdere vermindering van de emissies van verontreinigende stoffen naar de lucht:
 - i. De uitstoot van broeikasgassen door de Vlaamse sectoren die niet onder het Europees emissiehandelssysteem vallen neemt af
 - ii. De totale uitstoot van verzurende stoffen, en in het bijzonder de NO₂-emissie van de sector verkeer, neemt af
 - iii. De totale uitstoot van ozonvormende stoffen neemt af
 - iv. De uitstoot van fijn stof neemt af
 - v. De uitstoot van milieugevaarlijke stoffen neemt af
 - b. Vermindering van de emissies van verontreinigende stoffen naar het water:
 - i. De lozing van alle “prioritaire” stoffen vermindert substantieel; voor de “gevaarlijke prioritaire” stoffen wordt gestreefd naar nullozing
 - ii. De totale druk van pesticiden vermindert
 - c. Vermindering van de druk van nutriënten op de bodem:
 - i. De afzet van nutriënten (fosfaat) uit dierlijke mest op de landbouwbodem vermindert
 - ii. Het nitraatresidu van de landbouwbodems vermindert
 - d. Vermindering van de milieudruk als gevolg van afvalproductie:
 - i. De totale hoeveelheid afval neemt niet meer toe
 - ii. De totale hoeveelheid niet-selectief aangeboden bedrijfsafval daalt
 - iii. De hoeveelheid definitief verwijderd huishoudelijk afval blijft gelijk of vermindert
 - iv. De hoeveelheid gestorte niet-brandbare bedrijfsafvalstoffen vermindert
- 6. Toename van milieubewuste productie en consumptie:
 - a. Verhoging van de eco-efficiëntie in de verschillende maatschappelijke sectoren:
 - i. De productie van primaire bedrijfsafvalstoffen wordt verder ontkoppeld t.o.v. de toegevoegde waarde van de industrie
 - ii. Steeds meer nieuwbouwwoningen presteren beter dan de geldende energieprestatienormen
 - iii. Er treedt een vergroening op van het Vlaams wagenpark, waarbij de Vlaamse overheid het goede voorbeeld geeft
 - b. Vermindering van het gebruik van primaire grondstoffen en materialen en toename van de inzet van volwaardige alternatieven en van milieuverantwoorde consumptie:
 - i. Het aandeel afval dat als secundair materiaal ingezet wordt, neemt toe
 - ii. Het aandeel ingezette alternatieven ten opzichte van het aandeel eigen oppervlaktedelfstoffen neemt toe

- iii. Hoogwaardig water wordt, waar mogelijk, vervangen door laagwaardig water, b.v. door de inzet van hemelwater
 - iv. Het marktaandeel milieuverantwoorde producten en diensten neemt toe
 - v. Het aandeel woon-werkverplaatsingen te voet, met de fiets of het openbaar vervoer van de Vlaamse ambtenaren stijgt
 - c. Vermindering van de energieconsumptie en toename van de inzet van hernieuwbare energiebronnen:
 - i. Het finaal binnenlands energieverbruik vermindert
 - ii. Een energiebesparing wordt gerealiseerd in de residentiële sector
 - iii. Het aandeel hernieuwbare energie neemt toe
7. Verdere stappen in de remediëring:
- a. De Vlaamse overheid investeert in waterzuivering, inrichting en ruiming van water-lopen en sanering van vervuilde waterbodems:
 - i. De openbare waterzuivering wordt verder uitgebreid
 - ii. De waterlopen worden ingericht met het oog op structuurherstel
 - iii. De sanering van vervuilde waterbodems wordt verdergezet
 - iv. De noodzakelijke ruiming van waterlopen worden uitgevoerd
 - b. De Vlaamse overheid investeert in de sanering van verontreinigde bodems en erosiebestrijding:
 - i. Het aantal gesaneerde gronden neemt toe
 - ii. In 2014 is de erosiebeleidsindicator voor de uitvoering van erosiebestrijdingsmaatregelen verdubbeld t.o.v. 2008
 - iii. Meer erosiegevoelige landbouwpercelen hebben een permanente bedekking met landbouwgewassen of natuurlijke vegetatie
 - c. De Vlaamse overheid richt zich op de instandhoudingsdoelstellingen en investeert in de sanering van natuurgerichte knelpunten:
 - i. De instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden worden vastgesteld en het grootste deel van de maatregelen komen in uitvoering
 - ii. Voor soorten van internationaal belang worden soortenbeschermingsplannen opgesteld
 - iii. Het aandeel gesaneerde prioritaire vismigratieknelpunten neemt toe

Het beleid nodig om deze plandoelstellingen te verwezenlijken, wordt in het MINA 4-plan op beknopte wijze beschreven per **thema**. Deze thema's zijn grotendeels traditioneel opgebouwd omdat dit de beste manier is om tegemoet te komen aan een aantal traditionele uitdagingen. Maar om op te schuiven richting de lange-termijndoelstellingen en nieuwe uitdagingen, werd het geheel aangevuld met een nieuw thema "Duurzame productie en consumptie", en werd een eerste stap gezet om het thema "Hinder" op te trekken naar een thema "Lokale leefkwaliteit".

3.2.2 Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, goedgekeurd op 23 september 1997 en gedeeltelijk herzien op 12 december 2003 en 17 december 2010, geeft de gewenste ruimtelijke structuur van Vlaanderen aan als een kader waarin de ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden. Als dusdanig vormde het RSV ook de basis voor het ruimtelijk beleid via verordenende plannen en andere maatregelen. Het oorspronkelijk RSV had betrekking op de planperiode 1992-2007, die met de herziening 2010 verlengd werd tot 2012.

Het richtinggevend gedeelte van het RSV beschrijft de gewenste ruimtelijke structuur, vertrekkende van vier ruimtelijke principes:

- gedeconcentreerde bundeling;

- poorten als motor voor ontwikkeling (zeehavens, HST-stations en luchthaven van Zaventem);
- infrastructuur als bindteken en basis voor locatie van activiteiten;
- ruimtelijk structurerend fysisch systeem.

De gewenste ruimtelijke structuur valt uiteen in vier deelstructuren: de stedelijke gebieden, het buitengebied, de gebieden voor economische activiteiten en de lijninfrastructuur.

De stedelijke gebieden

Doelstellingen:

- het stimuleren en concentreren van activiteiten;
- het vernieuwen van de stedelijke woon- en werkstructuur door strategische stedelijke projecten;
- het ontwikkelen van nieuwe woningtypologieën en kwalitatieve woonomgevingen;
- het leefbaar en bereikbaar houden door andere vormen van stedelijke mobiliteit en door locatie-beleid;
- het verminderen van het ongeordend uitzwermen van functies.

Het buitengebied

Doelstellingen:

- het vrijwaren van het buitengebied voor de essentiële functies;
- het tegengaan van de versnippering van het buitengebied;
- het bundelen van de ontwikkeling in de kernen van het buitengebied;
- het inbedden van landbouw, natuur en bos in goed gestructureerde gehelen;
- het bereiken van een gebiedsgerichte ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied;
- het afstemmen van het ruimtelijk beleid en het milieubeleid op basis van het fysisch systeem;
- het bufferen van de natuurfunctie in het buitengebied.

Gebieden voor economische activiteiten

Doelstellingen:

- het bundelen van economische activiteiten in economische knooppunten;
- het ondersteunen van de economische sterkte van iedere subregio;
- het ruimtelijk beleid ondersteunen met het economisch ontwikkelingsbeleid.

Lijninfrastructuur

Doelstellingen:

- versterken van alternatieven voor het autoverkeer;
- optimalisering door categorisering van het wegennet;
- een mobiliteitsbeleid gericht op beheer van het verkeer.

3.2.3 Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen wordt de opvolger van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, maar is nog in opmaak. Ter voorbereiding werd in 2012 een discussiedocument, een zgn. Groenboek, opgesteld: "Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool". In dit document wordt, vertrekkend van een aantal maatschappelijke uitdagingen (globalisering, bevolkingsgroei, klimaatverandering, duurzaamheid, mobiliteit, innovatie en biodiversiteit), een globale ruimtelijk visie uitgewerkt voor het Vlaanderen van 2050.

Er wordt daarbij voortgebouwd op de robuuste lijnen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV, planperiode 1997-2012), en uitgegaan van twee langetermijndoelstellingen: ruimtelijke condities scheppen voor evenwichtige maatschappelijke vooruitgang en een slimme transformatie van de ruimte (meer doordacht ruimtegebruik).

Als ruimtelijk streefbeeld wordt gekozen voor de “Metropool Vlaanderen”, waarbij enerzijds de “metropolitane allure” van Vlaanderen versterkt wordt, maar anderzijds de mensenmaat in de Vlaamse ruimte behouden blijft en de ruimtelijke veerkracht wordt vergroot. Voor de bebouwde ruimte geldt het polycentrisch ontwikkelingsmodel, met talrijke (historisch gegroeide) kernen met elk een eigen rol en goede onderlinge verbindingen. Voor de onbebouwde ruimte wordt gestreefd naar robuuste open ruimte, waarbij grotere en kleinere open ruimtes via groenblauwe netwerken onderling goed verbonden zijn.

Deze visie wordt geconcretiseerd in 13 strategische thema's:

- Versterking van de metropolitane allure:
 - Economisch groeien met minder ruimte
 - Vlaanderen verbinden (optimalisering infrastructuur)
 - Innovatieve clusters
 - Metropolitane topomgevingen in aantrekkelijke stedelijke regio's
- Verscheidenheid op mensenmaat:
 - Herkenbaarheid en betrokkenheid
 - Nabijheid en bereikbaarheid
 - Meerkernige stedelijk regio's
 - Keuzes maken in suburbane gebieden
 - Levenskrachtig platteland
- Van een weerbarstige naar een veerkrachtige ruimte:
 - Schokken opvangen (voedsel, drinkwater, energie)
 - Spons voor klimaatverandering
 - Groenblauwe dooradering garanderen
 - Ruimte bieden voor energietransitie

De beleidsopties van het Groenboek worden verder uitgewerkt in een zgn. Witboek, dat medio 2013 zou voorgesteld worden. Het Witboek zal ook concrete voorstellen bevatten hoe het ruimtelijk beleid op het terrein kan gerealiseerd worden (partners, instrumenten). De laatste stap is de opmaak van het eigenlijk Beleidsplan Ruimte.

3.3 *Nederlands beleidskader*

3.3.1 *Nationaal Milieubeleidsplan 4*

Het toenmalig Nederlands Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) stelde in 2001 het Nationaal Milieubeleidsplan 4 (NMP4) op⁴. In tegenstelling tot zijn drie voorgangers betreft het geen allesomvattend milieubeleidsplan, maar anderzijds kijkt het verder vooruit (tot 2030, terwijl de vorige plannen maar voor 4 jaar golden) en wordt meer gekeken naar de wereldwijde dimensies van het milieuvraagstuk. Centraal staat “de kwaliteit van het leven” in al zijn facetten.

Er worden 7 grote milieuproblemen gedetecteerd die bij ongewijzigd beleid tegen 2030 dreigen te escaleren:

- Verlies aan biodiversiteit
- Klimaatverandering
- Overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen
- Bedreigingen van de gezondheid (chemische stoffen, voedselveiligheid, straling, verkeer,...)
- Bedreigingen van de externe veiligheid
- Aantasting van de leefomgeving (lucht, bodem, water)
- Mogelijke onbeheersbare risico's

⁴ Ministerie van VROM, Milieubeleidsplan 4 – Een wereld en een wil. Werken aan duurzaamheid, juni 2001

Het NMP4 streeft drie belangrijke **transitieprocessen** na:

- Emissies, energie en mobiliteit: transitie naar een duurzame energiehuishouding:
 - Reductie van de emissies van CO₂ (in het bijzonder van de sector verkeer) en andere broeikasgassen
 - Reductie van de emissies van verzurende stoffen (NO₂, SO₂, NH₃)
 - Reductie van de emissies van fijn stof
 - Reductie van de luchtverontreiniging in het algemeen
- Biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen: transitie naar een duurzaam gebruik:
 - Tot stand brengen en duurzaam beheer van een Mondiale Ecologische Hoofdstructuur
 - Biodiversiteit in de bebouwde omgeving
 - Duurzame verhoudingen tussen landen stimuleren
 - Tegengaan van uitputting van niet-vernieuwbare grondstoffen
 - Bewustwording rond biodiversiteit
 - Versterking van internationale organisaties
- Milieu, natuur en landbouw: transitie naar een duurzame landbouw:
 - Niet-grondgebonden landbouw behandelen als een “gewone” economische sector zoals industrie, met de bijhorende milieunormen
 - Grondgebonden landbouw: leveren van groene en milieudiensten
 - Gebiedsgerichte aanpak: reconstructie van delen van het land i.f.v. milieukwaliteit
 - Beperking van de ammoniakemissies
 - “Vernatting” van landbouwgronden i.f.v. herstel van water- en ecologische systemen
 - Beperking van bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen

Daarnaast wordt **beleidsvernieuwing** noodzakelijk geacht inzake:

- Chemische stoffen: veilig gebruik met verwaarloosbare risico's en gevaren
- Externe veiligheid: strengere normen rond productie, opslag en transport van gevaarlijke stoffen
- Milieu en gezondheid: aspecten straling, biotechnologie, voedselveiligheid, drinkwatervoorziening en zwemwaterkwaliteit
- Milieu en leefomgeving: Verhoging samenhang tussen milieu- en ruimtelijk beleid; gebiedsgericht geluidsbeleid

3.3.2 *Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte*

Het Nederlands Ministerie van Infrastructuur en Milieu werkte in 2012 een nieuw ruimtelijk beleidsplan uit⁵. Het Rijk streeft naar een concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig Nederland, met een beleid dat gaat voor een excellent internationaal vestigingsklimaat, ruimte geeft aan regionaal maatwerk, de gebruiker voorop zet, investeringen scherp prioriteert en ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur met elkaar verbindt.

Hiervoor werd een actualisatie van het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid nodig geacht. De verschillende eerdere beleidsnota's op het gebied van ruimte en mobiliteit zijn gedateerd door nieuwe politieke accenten en veranderende (wereldwijde) omstandigheden zoals de economische crisis, klimaatverandering en toenemende regionale verschillen. Er is nu te vaak sprake van “bestuurlijke drukte”, ingewikkelde regelgeving of een te sectorale blik met negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van Nederland. Om dit te keren brengt het Rijk de ruimtelijke ordening zo dicht mogelijk bij de burgers en bedrijven en laat het meer over aan de gemeenten en provincies.

⁵ Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Samenvatting Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte – Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig, maart 2012

Het rijksbeleid wordt selectiever ingezet op slechts 13 zgn. “nationale belangen”. Buiten deze 13 belangen hebben de decentrale overheden beleidsvrijheid. Rijksverantwoordelijkheid kan aan de orde zijn indien:

- Een onderwerp nationale baten/lasten heeft en de draagkracht van provincies en gemeenten overstijgt (b.v. in de grote stedelijke regio’s)
- Over een onderwerp internationale verplichtingen of afspraken zijn aangegaan (b.v. m.b.t. biodiversiteit, duurzame energie, watersysteemherstel of werelderfgoed)
- Een onderwerp provincie- of landsgrensoverschrijdend is of sowieso in beheer is van het Rijk (b.v. hoofdverkeersnetwerken, energienetwerken, bescherming van gezondheid van inwoners)

Het Rijk kiest drie **doelen** voor de middellange termijn (tot 2028):

- Het vergroten van de concurrentiekracht van Nederland door het versterken van de ruimtelijk-economische structuur van Nederland
- Het verbeteren en ruimtelijk zeker stellen van de bereikbaarheid, waarbij de gebruiker voorop staat
- Het waarborgen van een leefbare en veilige omgeving waarin unieke natuurlijke en cultuurhistorische waarden behouden blijven

Deze doelen worden – voor wat het beleid op rijksniveau betreft – geconcretiseerd in de 13 eerder genoemde “nationale belangen”:

- Vergroten van de concurrentiekracht van Nederland:
 1. Een excellente ruimtelijk-economische structuur door een aantrekkelijk vestigingsklimaat in en goede internationale bereikbaarheid van de stedelijke regio’s met een concentratie van topsectoren
 2. Ruimte voor het hoofdnetwerk voor (duurzame) energievoorziening en de energietransitie
 3. Ruimte voor het hoofdnetwerk voor vervoer van (gevaarlijke) stoffen via buisleidingen
 4. Efficiënt gebruik van de ondergrond
- Verbeteren en ruimtelijk zeker stellen van de bereikbaarheid:
 5. Een robuust hoofdnet van wegen, spoorwegen en vaarwegen rondom en tussen de belangrijkste stedelijke regio’s
 6. Betere benutting van de capaciteit van het bestaande mobiliteitssysteem
 7. Het instandhouden van het hoofdnet van wegen, spoorwegen en vaarwegen om het functioneren van het mobiliteitssysteem te waarborgen
- Waarborgen van de kwaliteit van de leefomgeving:
 8. verbeteren van de milieukwaliteit (lucht, bodem, water) en bescherming tegen geluids-overlast en externe veiligheidsrisico’s
 9. Ruimte voor waterveiligheid, een duurzame zoetwatervoorziening en kaders voor klimaatbestendige stedelijke (her)ontwikkeling
 10. Ruimte voor behoud en versterking van (inter)nationale unieke natuurlijke en cultuurhistorische kwaliteiten
 11. Ruimte voor een nationaal netwerk van natuur voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten
 12. Ruimte voor militaire terreinen en activiteiten
 13. Zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten

4 Aanpak van de milieueffectbeoordeling

4.1 Opbouw en uitgangspunten van de effectbeoordeling

Volgende MER-disciplines zullen in de effectenstudie aan bod komen:

- Mens – mobiliteit en ruimtelijke aspecten
- Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie
- Fauna en flora
- Bodem en grondwater
- Oppervlaktewater
- Geluid en trillingen
- Lucht en klimaat

Omwille van het strategisch (kwalitatief) niveau en consistentie van de effectbeoordeling zullen al deze disciplines behandeld worden door de MER-coördinator, evenwel met nazicht door de betreffende erkende MER-deskundigen.

In een “klassiek” MER over een duidelijk afgebakend plan of project is de opbouw van het rapport thematisch. Per discipline wordt daarin achtereenvolgens beschreven:

- Afbakening van het studiegebied
- Juridische en beleidsmatige context
- Methodologie
- Beschrijving van de referentiesituatie / bestaande toestand
- Beschrijving van de geplande toestand en de effecten
- Conclusies en milderende maatregelen

Hier gaat het evenwel om een plan-MER van een strategisch beleidsprogramma, dat een set van doelstellingen en mogelijke acties omvat. Elke doelstelling vormt het (financierings)kader voor talrijke individuele acties en projecten. De milieueffecten zijn gekoppeld aan deze individuele acties en projecten, maar deze zijn in dit stadium nog niet gekend, laat staan geografisch gelocaliseerd.

De (meeste) doelstellingen kunnen toegepast worden over heel het werkingsgebied van het programma (zie §2.1), en dus omvat het **studiegebied** heel dit werkingsgebied en de aangrenzende delen van Vlaanderen, Nederland, het Brussels en Waals gewest en buurland Duitsland (zie ook §4.3).

Er wordt in dit plan-MER geen beschrijving van de **bestaande toestand** per milieudiscipline voorzien, omdat het uiteraard niet zinvol is om in dit document een exhaustieve beschrijving van de milieukwaliteit in Vlaanderen en (zuidelijk) Nederland te geven. Voor een beknopte beschrijving van de bestaande toestand verwijzen we naar de omgevingsanalyse in het operationeel programma zelf.

Qua **methodologie** zal de effectbeschrijving zich noodgedwongen beperken tot een vnl. kwalitatieve aanpak. De potentiële cumulatieve milieueffecten van de mogelijke acties binnen elke doelstelling per discipline worden ingeschat op basis van hun (beknopte) beschrijving. Maar zonder exacte localisering en/of omvang van de acties blijft dit uiteraard een zeer benaderende inschatting.

Aangezien de doelstellingen en acties niet localiseerbaar zijn en de milieubeoordeling vnl. kwalitatief gebeurt, is geen concrete toetsing aan de **juridische en beleidsmatige context** per milieudiscipline mogelijk. Wat wel voorzien wordt, is een beoordeling in welke mate de voorgestelde doelstellingen en acties passen binnen het algemeen Vlaams en Nederlands beleid inzake milieu (MINA 4, NMP4) en ruimtelijke ordening (RSV/ontwerp-Beleidsplan Ruimte, Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte). Meer bepaald wordt per maatregel nagegaan of ze niet in tegenspraak zijn met dit beleid en welke hun bijdrage kan zijn aan het behalen van de vooropgestelde milieu- of RO-doelstelling. Deze toetsing gebeurt slechts in één richting: er wordt niet getoetst welke van de milieu- of RO-doelstellingen via het Interreg-programma gerealiseerd zouden worden. Het Interreg-programma is immers geen algemeen beleidsplan inzake milieu of ruimtelijke ordening, maar een sectoraal beleidsprogramma inzake economische ontwikkeling.

Voor de beschrijving van de milieueffecten zelf zal gewerkt worden met een **fiche** per doelstelling/actie, met een beknopte beschrijving van de doelstelling en haar “target”, en vervolgens een beknopte beschrijving van

de potentiële effecten op elk van de hierboven genoemde milieudisciplines. Uiteraard zullen de fiches van de meer concrete, infrastructuurgerichte doelstellingen een stuk uitgebreider zijn dan die meer “abstracte” doelstellingen.

In een MER worden de milieueffecten doorgaans uitgedrukt in **scores**:

sterk negatief (-3)	sterk positief (+3)
matig negatief (-2)	matig positief (+2)
zwak negatief (-1)	zwak positief (+1)
geen significant effect (0)	

Vanwege het zuiver kwalitatief karakter van de beoordeling van onderhavig programma worden in dit plan-MER geen scores toegekend. Enkel de *potentie* van negatieve of positieve milieueffecten wordt aangegeven.

Na de bespreking en evaluatie van de effecten worden ten aanzien van de ingeschatte negatieve effecten **milderende maatregelen** voorgesteld ter eliminatie, beperking of compensatie van deze effecten. Het gaat hier uiteraard niet om een bijsturing van concrete acties, maar b.v. om suggesties (louter vanuit milieuoogpunt) voor:

- Bijsturing van de implementatie van bepaalde doelstellingen om hun (gunstige) milieueffecten te optimaliseren
- Het gebiedsgericht(er) inzetten van bepaalde doelstellingen
- Het bijsturen van de “target” van bepaalde doelstellingen

Na de analyse i.f.v. de verschillende milieuaspecten worden in een **eindbespreking** de belangrijkste conclusies van de studie tekstueel en tabelmatig weergegeven en besproken, gevolgd door een globale evaluatie van het plan. Tevens worden leemten in de kennis aangegeven.

Als bijvoegsel van het MER wordt een niet-technische samenvatting van het volledig MER opgenomen.

In bijlage worden eveneens de elementen besproken voor het uitvoeren van de **Watertoets** en de **Passende Beoordeling / Natuurtoets**.

4.2 **Overzicht van de mogelijke milieueffecten per discipline**

4.2.1 **Relevante disciplines per doelstelling**

In de onderstaande matrix wordt per prioriteit en doelstelling en per discipline aangegeven of er een (relevant) milieueffect te verwachten is (oranje). Deze beoordeling is per definitie indicatief aangezien de doelstellingen en acties nog niet vertaald zijn in concrete projecten.

Tabel 4-1 Overzicht van de mogelijke milieueffecten per discipline

Prioriteit / doelstelling	Mens – mobiliteit en ruimtelijke aspecten	Landschap; bouwkundig erfgoed en archeologie	Fauna en flora	Bodem en grondwater	Oppervlaktewater	Geluid en trillingen	Lucht en klimaat
Thematische doelstelling 1: Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie							
Investeringsprioriteit 1.1							
Doelstelling: Infrastructuur voor onderzoek en innovatie							
Investeringsprioriteit 1.2							
Doelstelling: Innovatie en samenwerking bij bedrijven							
Thematische doelstelling 2: Steun voor de overgang naar een koolstofarme economie binnen alle bedrijfstakken							
Investeringsprioriteit 2.1							
Doelstelling: Vermindering energiegebruik in bedrijven							
Investeringsprioriteit 2.2							
Doelstelling: Vermindering energiegebruik in openbare gebouwen en woningbouwsector							
Investeringsprioriteit 3.3							
Doelstelling: Bevorderen CO2-arme technologieën							
Thematische doelstelling 3: Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen							
Investeringsprioriteit 3.1							
Doelstelling: Verbetering milieusituatie in de economisch intensief benutte grensregio							
Investeringsprioriteit 3.2							
Doelstelling: Innovatieve technologieën t.b.v. milieu-bescherming en efficiënt gebruik van hulpbronnen							
Investeringsprioriteit 3.3							
Doelstelling: Groene transitie bedrijfsprocessen							
Thematische doelstelling 4: Bevordering van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit							
Investeringsprioriteit 4.1							
Doelstelling: Verbetering vraag/aanbod op de arbeidsmarkt in de grensregio							

4.3 Gewestgrensoverschrijdende effecten

In principe kunnen bepaalde projecten die ge(co)financierd worden vanuit het Interreg-programma grensoverschrijdende milieu-effecten hebben op de aangrenzende delen van het Brussels of Waals Gewest of buurland Duitsland, indien ze zich in de (onmiddellijke) nabijheid van de gewest- of staatsgrens bevinden. Maar omdat in dit stadium niet gekend is waar de projecten zullen gelocaliseerd zijn, kan niet ingeschat worden of deze projecten relevante grensoverschrijdende effecten zouden hebben. Daarom wordt een formele grensoverschrijdende plan-MER-procedure voor de milieubeoordeling van het Interreg V-programma (met o.a. een verlenging van de inspraakperiode) niet nodig/zinnig geacht.

Grensoverschrijdende effecten tussen Vlaanderen en Nederland zijn per definitie afgedekt door dit plan-MER, aangezien het werkingsgebied van het programma heel deze grenszone omvat en een volledig parallelle volwaardige plan-MER-procedure werd gevolgd voor het Vlaams en Nederlands deel van het werkingsgebied.

5 Milieubeoordeling van het Interreg V-programma Vlaanderen-Nederland 2014-2020

5.1 Beoordeling van de relevantie en consistentie van het programma t.a.v. het Vlaams en Nederlands beleid inzake milieu en ruimtelijke ordening

Tabel 5-1 Relatie van de doelstelling met het Vlaams en Nederlands milieubeleid

Prioriteit / doelstelling	Relatie met Vlaams beleid (MINA4)	Relatie met Nederlands beleid (MBP4)
Thematische doelstelling 1: Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie		
Investeringsprioriteit 1.1		
Doelstelling: Infrastructuur voor onderzoek en innovatie	Geen relatie met MINA4	Geen relatie met MBP4
Investeringsprioriteit 1.2		
Doelstelling: Innovatie en samenwerking bij bedrijven	Geen relatie met MINA4	Geen relatie met MBP4
Thematische doelstelling 2: Steun voor de overgang naar een koolstofarme economie binnen alle bedrijfstakken		
Investeringsprioriteit 2.1		
Doelstelling: Vermindering energiegebruik in bedrijven	Acties dragen direct of indirect bij aan plandoelstellingen: 1a verminderen gezondheidsimpact t.g.v. luchtverontreiniging 1b vermindering milieudruk 3a verbetering luchtkwaliteit 5a vermindering emissies van verontreinigende stoffen naar de lucht 6b vermindering gebruik van primaire grondstoffen 6c vermindering energieconsumptie	Acties dragen direct of indirect bij aan transitieproces emissies, energie en mobiliteit – transitie naar duurzame energiehuishouding (reductie van luchtemissies)
Investeringsprioriteit 2.2		
Doelstelling: Vermindering energiegebruik in openbare gebouwen en woningbouwsector	Acties dragen direct of indirect bij aan plandoelstellingen: 1a verminderen gezondheidsimpact t.g.v. luchtverontreiniging 3a verbetering luchtkwaliteit 6a verhoging eco-efficiëntie maatschappij 6b vermindering gebruik van primaire grondstoffen 6c vermindering energieconsumptie	Acties dragen direct of indirect bij aan transitieproces emissies, energie en mobiliteit – transitie naar duurzame energiehuishouding (reductie van luchtemissies)
Investeringsprioriteit 2.3		
Doelstelling: Bevorderen CO2-arme technologieën	Acties dragen direct of indirect bij aan plandoelstellingen: 1a verminderen gezondheidsimpact t.g.v. luchtverontreiniging 1b vermindering milieudruk 3a verbetering luchtkwaliteit 5a vermindering emissies van verontreinigende stoffen naar de lucht 6b vermindering gebruik van primaire grondstoffen 6c vermindering energieconsumptie	Acties dragen direct of indirect bij aan transitieproces emissies, energie en mobiliteit – transitie naar duurzame energiehuishouding (reductie van luchtemissies)

Thematische doelstelling 3: Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen		
Investeringsprioriteit 3.1		
Doelstelling: Verbetering milieusituatie in de economisch intensief benutte grensregio	Acties dragen direct of indirect bij aan plandoelstellingen: 2a behoud, herstellen en versterking biodiversiteit 4a verbetering oppervlaktewaterkwaliteit 4b verbeteren grondwaterkwaliteit	Acties dragen direct of indirect bij aan transitieproces biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen – transitie naar duurzaam gebruik
Investeringsprioriteit 3.2		
Doelstelling: Innovatieve technologieën t.b.v. milieubescherming en efficiënt gebruik van hulpbronnen	Acties dragen direct of indirect bij aan plandoelstellingen: 1a verminderen gezondheidsimpact t.g.v. luchtverontreiniging 1b vermindering milieudruk 3a verbetering luchtkwaliteit 5a vermindering emissies verontreinigende stoffen naar de lucht 5b vermindering emissies verontreinigende stoffen naar het water 6b vermindering gebruik van primaire grondstoffen 6c vermindering energieconsumptie	Acties dragen direct of indirect bij aan: transitieproces emissies, energie en mobiliteit – transitie naar duurzame energiehuishouding (reductie van luchtmissies) transitieproces biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen – transitie naar duurzaam gebruik
Investeringsprioriteit 3.3		
Doelstelling: Groene transitie bedrijfsprocessen	Acties dragen direct of indirect bij aan plandoelstellingen: 1a verminderen gezondheidsimpact t.g.v. luchtverontreiniging 1b vermindering milieudruk 3a verbetering luchtkwaliteit 5a vermindering emissies verontreinigende stoffen naar de lucht 5b vermindering emissies verontreinigende stoffen naar het water 6b vermindering gebruik van primaire grondstoffen 6c vermindering energieconsumptie	Acties dragen direct of indirect bij aan: transitieproces emissies, energie en mobiliteit – transitie naar duurzame energiehuishouding (reductie van luchtmissies) transitieproces biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen – transitie naar duurzaam gebruik
Thematische doelstelling 4: Bevordering van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit		
Investeringsprioriteit 4.1		
Doelstelling: Verbetering vraag/aanbod op de arbeidsmarkt in de grensregio	Geen relatie met MINA4	Geen relatie met MBP4

Tabel 5-2 Relatie van de doelstelling met het Vlaams en Nederlands ruimtelijk beleid

Prioriteit / doelstelling	Relatie met Vlaams beleid:		Relatie met Nederlands beleid (Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte)
	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	Groenboek Beleidsplan Ruimte	
Thematische doelstelling 1: Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie			
Investeringsprioriteit 1.1			
Doelstelling: Infrastructuur voor onderzoek en innovatie	Acties dragen bij aan doelstellingen: Ondersteunen economische sterkte van iedere subregio	Acties dragen bij aan thema's: Innovatieve clusters Metropolitane topomgevingen	Acties dragen bij nationale belangen: 1 excellente ruimtelijk-economische structuur
Investeringsprioriteit 1.2			
Doelstelling: Innovatie en samenwerking bij bedrijven	Acties dragen bij aan doelstellingen: Ondersteunen economische sterkte van iedere subregio	Acties dragen bij aan thema's: Innovatieve clusters Metropolitane topomgevingen	Acties dragen bij nationale belangen: 1 excellente ruimtelijk-economische structuur

Thematische doelstelling 2: Steun voor de overgang naar een koolstofarme economie binnen alle bedrijfstakken			
Investeringsprioriteit 2.1			
Doelstelling: Vermindering energiegebruik in bedrijven	Acties dragen bij aan doelstellingen: ---	Acties dragen bij aan thema's: Schokken opvangen (energie) Spons voor klimaatverandering	Acties dragen bij nationale belangen: 8 verbeteren milieukwaliteit
Investeringsprioriteit 2.2			
Doelstelling: Vermindering energiegebruik in openbare gebouwen en woningbouwsector	Acties dragen bij aan doelstellingen: Ontwikkelen van ... kwalitatieve woonomgevingen	Acties dragen bij aan thema's: Schokken opvangen (energie) Spons voor klimaatverandering	Acties dragen bij nationale belangen: 8 verbeteren milieukwaliteit
Investeringsprioriteit 2.3			
Doelstelling: Bevorderen CO2-arme technologieën	Acties dragen bij aan doelstellingen: Leefbaar houden door andere vormen van stedelijke mobiliteit	Acties dragen bij aan thema's: Schokken opvangen (energie) Spons voor klimaatverandering	Acties dragen bij nationale belangen: 8 verbeteren milieukwaliteit
Thematische doelstelling 3: Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen			
Investeringsprioriteit 3.1			
Doelstelling: Verbetering milieusituatie in economisch intensief benutte grensregio	Acties dragen bij aan doelstellingen: Gebiedsgerichte ruimtelijke kwaliteit in buitengebied Bufferen natuurfunctie in buitengebied	Acties dragen bij aan thema's: Schokken opvangen (water) Groenblauwe dooradering garanderen	Acties dragen bij nationale belangen: 8 verbeteren milieukwaliteit 9 ruimte voor waterveiligheid etc 11 ruimte voor nationaal netwerk van natuur
Investeringsprioriteit 3.2			
Doelstelling: Innovatieve technologieën t.b.v. milieubescherming en efficiënt gebruik van hulpbronnen	Acties dragen bij aan doelstellingen: Afstemmen ... milieu-beleid o.b.v. fysisch systeem	Acties dragen bij aan thema's: Schokken opvangen (energie en water) Spons voor klimaatverandering	Acties dragen bij nationale belangen: 8 verbeteren milieukwaliteit
Investeringsprioriteit 3.3			
Doelstelling: Groene transitie bedrijfsprocessen	Acties dragen bij aan doelstellingen: ---	Acties dragen bij aan thema's: Schokken opvangen (energie) Spons voor klimaatverandering	Acties dragen bij nationale belangen: 8 verbeteren milieukwaliteit
Thematische doelstelling 4: Bevordering van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit			
Investeringsprioriteit 4.1			
Doelstelling: Verbetering vraag/aanbod op de arbeidsmarkt in de grensregio	Acties dragen bij aan doelstellingen: ondersteunen	Acties dragen bij aan thema's: Nabijheid en bereikbaarheid	Acties dragen bij nationale belangen: 8 excellente ruimtelijk-economische structuur

De acties onder thematische doelstellingen 1 (onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie) en 4 (werkgelegenheid en arbeidsmobiliteit) van het Interreg-programma vertonen geen band met het Vlaams en Nederlands **milieubeleid**. Dit is wel expliciet het geval voor de acties onder thematische doelstellingen 2 (overgang naar koolstofarme economie) en 3 (bescherming van milieu), waarbij de focus duidelijk ligt op luchtverontreiniging (broeikasgassen en andere pollutanten) en eco-efficiëntie. Enkel bij investeringsprioriteit 3.1 ligt de nadruk op de “terrestrische” milieuaspecten (biodiversiteit, water en bodem).

Wat het **ruimtelijk beleid** betreft, speelt het Interreg-programma in Vlaanderen via doelstellingen 2 en 3 vooral in op de strategische thema's van de cluster "van een weerbarstige naar een veerkrachtige ruimte" uit het Groenboek Ruimte Vlaanderen. De link met het RSV is beduidend beperkter, omdat dit plan veel minder de focus legde op klimaat en duurzaamheid dan het nieuw Beleidsplan Ruimte of de (eveneens recente) Nederlandse structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Wat dit laatste betreft, speelt het Interreg-programma vooral in op de nationale belangen van de cluster "waarborgen van de kwaliteit van de leefomgeving". De andere strategische doelstellingen, thema's of nationale belangen uit de ruimtelijke beleidsplannen worden niet of veel minder expliciet geadresseerd door het Interreg-programma.

5.2 *Inschatting van de potentiële milieueffecten van het Interreg-programma Vlaanderen-Nederland 2014-2020*

In onderstaande tabellen worden de mogelijke acties/projecten per thematische doelstelling en investeringsprioriteit gescreend op hun potentiële milieueffecten. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen acties die (louter) betrekking hebben op de “initiatiefase” (sensibilisering, samenwerking, (basis)onderzoek,...), en acties waarbij de duurzame technologieën e.d. daadwerkelijk geïmplementeerd worden. In het eerste geval worden de milieueffecten doorgaans als niet significant ingeschat, in de zin dat er normaliter geen direct effect te verwachten is op de milieutoestand van de omgeving van het project in kwestie. In het tweede geval worden wel significante – doorgaans positieve – effecten verwacht en vermeld in de tabellen. Maar het moge duidelijk zijn, dat dit onderscheid in dit stadium onmogelijk hard te maken is.

Voorts kiest het programma expliciet niet voor “grootschalige uitrol of het wegwerken van knelpunten op het vlak van multimodale ontsluitingsinfrastructuur” (zie §2.2), waardoor wellicht weinig of geen grootschalige projecten met aanzienlijke *individuele* (positieve en/of negatieve) milieuimpact zullen ondersteund worden vanuit het programma. Op het niveau van de individuele projecten zullen normaliter dus weinig significante milieueffecten te verwachten zijn. Als het programma een wezenlijke bijdrage levert aan de verbetering van het milieu, zal dit vooral het gevolg zijn de *cumulatieve* effecten van talrijke projecten die weliswaar onderling sterk kunnen verschillen maar op hoofdlijnen dezelfde doelstellingen nastreven (energie-efficiëntie, duurzaam materialengebruik,...).

5.2.1 *Thematische doelstelling 1: Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie*

Investeringsprioriteit 1.1	
Doelstelling: Verbeteren van kennis- en onderzoeksinfrastructuur	
Mogelijke acties:	
• vraaggerichte samenwerking tussen technologische centra aan beide zijden van de grens • bouwen en exploiteren van gedeelde onderzoeksinfrastructuur • proeftuinen / living labs • grensoverschrijdende kennisnetwerken en kennisplatforms door samenwerking van kennisinstellingen onderling	
Mens	Samenwerking en kennisoverdracht tussen kennisinstellingen kunnen directe en indirecte tewerkstelling en toegevoegde waarde creëren. Geen andere significante effecten op “mens”.
Landschap	Geen significante effecten
Fauna en flora	Geen significante effecten
Bodem en grondwater	Geen significante effecten
Oppervlaktewater	Geen significante effecten
Geluid	Geen significante effecten
Lucht en klimaat	Geen significante effecten

Investeringsprioriteit 1.2	
Doelstelling: Stimuleren van innovatie bij en samenwerking tussen bedrijven	
Mogelijke acties:	
• kennisvouchers waarmee ondernemers kennis inkopen bij kennisinstellingen • marktgerichte samenwerking in innovatietrajecten/ontwikkeling van nieuwe producten/diensten/toepassingen/processen • verkenningen naar haalbaarheid en nieuwe product-markt-combinaties bij samenwerkende MKB/KMO's • opzet van vraaggerichte innovatieclusters, bestaande uit samenwerking van bedrijfsleven, kennisinstellingen en (semi-)overheid	

Mens	Innovatie bij en samenwerking tussen bedrijven kunnen directe en indirecte tewerkstelling en toegevoegde waarde bij die bedrijven creëren. Geen andere significante effecten op "mens".
Landschap	Geen significante effecten
Fauna en flora	Geen significante effecten
Bodem en grondwater	Geen significante effecten
Oppervlaktewater	Geen significante effecten
Geluid	Geen significante effecten
Lucht en klimaat	Geen significante effecten

5.2.2 Thematische doelstelling 2: Steun voor de overgang naar een koolstofarme economie binnen alle bedrijfstakken

Investeringsprioriteit 2.1	
Doelstelling: Bevorderen energie-efficiëntie en gebruik hernieuwbare energie in bedrijven	
Mogelijke acties: • Investeren voor kleinschalige demonstraties, pilotprojecten van toepassing van energie-efficiënte en/of hernieuwbare energietechnologieën in bedrijven • Stimuleren van energieclustering, oftewel alle vormen van samenwerking tussen bedrijven om de uitwisseling van energie en reststromen te stimuleren • Inzicht bieden aan ondernemers in de mogelijkheden voor de uitvoering van energiebesparende maatregelen en het bieden van begeleiding bij implementatie van aanpassingen • Kennismakingstrajecten met nieuwe technologieën voor MKB/KMO • Haalbaarheidsonderzoeken voor MKB/KMO inzake omschakeling naar het gebruik van hernieuwbare energiebronnen	
Mens	De beperking van luchtmissies als gevolg van energie-efficiëntere bedrijven draagt bij aan een betere lokale luchtkwaliteit en aldus aan een betere algemene gezondheids-toestand. Energiebesparing heeft ook positieve economische effecten op de bedrijven (verhoging gebruikswaarde). Of de omschakeling naar hernieuwbare energiebronnen ook significante ruimtelijke effecten heeft, zal afhangen van de locatie en schaal van deze installaties (binnen het eigen bedrijfsterrein of in open ruimte/landbouwgebied ?).
Landschap	Geen significante effecten
Fauna en flora	Een betere lokale luchtkwaliteit kan (op termijn) ook de biodiversiteit in de omgeving ten goede komen.
Bodem en grondwater	Energie-efficiëntere bedrijven verlagen het brandstofverbruik en verminderen daardoor de negatieve effecten op bodem en grondwater van de extractie van fossiele brandstoffen.
Oppervlaktewater	Geen significante effecten
Geluid	Indien de energie-efficiëntiemaatregelen gepaard gaan met doorgedreven isolatie van de bedrijfsgebouwen, vermindert normaliter ook de geluidsimpact van de bedrijfsactiviteiten (machines, verwarmingsinstallatie,...) op de omgeving. Voorts is er wellicht behoefte aan minder ventilatoren en compressoren, die vaak op het dak opgesteld staan en een belangrijke geluidsbron vormen van veel bedrijven.
Lucht en klimaat	Het hoofddoel van deze acties is de vermindering van de CO ₂ -uitstoot t.g.v. energie-verbruik door bedrijven (directe uitstoot via de eigen stookketels, indirecte uitstoot via klassieke elektriciteitscentrales die de verbruikte elektriciteit aanleveren). Daardoor wordt bijgedragen aan het verminderen van het broeikaseffect. Daarnaast is er ook een reductie van de emissies van verzurende stoffen (SO ₂ , NO ₂) en fijn stof, waardoor de acties ook bijdragen aan een verbetering van de lokale luchtkwaliteit.

Investeringsprioriteit 2.2	
Doelstelling: Bevorderen energie-efficiëntie en gebruik hernieuwbare energie in openbare infrastructuur en woningbouw	
Mogelijke acties: • Investerings voor kleinschalige demonstraties, pilotprojecten van toepassing van energie-efficiënte en/of hernieuwbare energietechnologieën in openbare infrastructuur • Inzicht bieden aan eigenaars in de mogelijkheden voor de uitvoering van energiebesparende maatregelen en het bieden van begeleiding bij implementatie van aanpassingen • Kennismakingstrajecten met nieuwe technologieën voor eigenaars en/of gebruikers • Haalbaarheidsonderzoeken inzake omschakeling naar het gebruik van hernieuwbare energiebronnen in openbare infrastructuur • opleidingstrajecten voor MKB/KMO uit de woningbouwsector rond energie-efficiënt bouwen en verbouwen met nieuwe technieken en materialen	
Mens	De beperking van luchtmissies als gevolg van energie-efficiëntere gebouwen draagt bij aan een betere lokale luchtkwaliteit en aldus aan een betere algemene gezondheidstoestand. Of de omschakeling naar hernieuwbare energiebronnen ook significante ruimtelijke effecten heeft, zal afhangen van de locatie en schaal van deze installaties.
Landschap	Geen significante effecten
Fauna en flora	Een betere lokale luchtkwaliteit kan (op termijn) ook de biodiversiteit in de omgeving ten goede komen.
Bodem en grondwater	Energie-efficiëntere gebouwen verlagen het brandstofverbruik en verminderen daardoor de negatieve effecten op bodem en grondwater van de extractie van fossiele brandstoffen.
Oppervlaktewater	Geen significante effecten
Geluid	Door de doorgedreven gebouwisolatie die gepaard gaat met een verhoging van de energie-efficiëntie van de gebouwen, vermindert binnenin normaliter de geluidshinder afkomstig van de omgeving (verkeer,...). Maar dit positief effect kan tegengegaan worden door de geluidshinder afkomstig van ventilatievoorzieningen (raamroosters die omgevingslawaai binnenlaten, mechanische ventilatie).
Lucht en klimaat	Het hoofddoel van deze acties is de vermindering van de CO ₂ -uitstoot t.g.v. verwarming en koeling van gebouwen (directe uitstoot via de eigen verwarmingsketel, indirecte uitstoot via klassieke elektriciteitscentrales die de verbruikte elektriciteit aanleveren). Daardoor wordt bijgedragen aan het verminderen van het broeikaseffect. Daarnaast is er ook een reductie van de emissies van verzurende stoffen (SO ₂ , NO ₂) en fijn stof, waardoor de acties ook bijdragen aan een verbetering van de lokale luchtkwaliteit.

Investeringsprioriteit 2.3	
Doelstelling: Bevorderen van de adoptie van CO₂-arme technologieën	
Mogelijke acties: • Marktgerichte samenwerking in innovatietrajecten / ontwikkeling van nieuwe producten – diensten – toepassingen – processen gericht op koolstofarme technologieën • Onderzoeken naar de haalbaarheid en toepassingsmogelijkheden van innovatieve technologieën die bijdragen aan vermindering van de CO₂-uitstoot (onder meer door verhoging van energie-efficiëntie, hernieuwbare energie en CO₂-afvang en -opslag) • Inventarisatie van effectieve toepassing van energiebesparende technieken en uitwisseling van leer-effecten • Onderzoeken naar haalbaarheid en mogelijkheden van emissiearme binnenstedelijke distributie en mobiliteit • Verkenningen naar haalbaarheid en nieuwe product-markt-combinaties voor koolstofarme technologieën bij samenwerkende MKB/KMO's • Opzet van vraaggerichte innovatieclusters voor koolstofarme technologieën, bestaande uit samenwerking van bedrijfsleven, kennisinstellingen en (semi-)overheid	

Mens	De beperking van luchtmissies draagt bij aan een betere lokale luchtkwaliteit en aldus aan een betere algemene gezondheidstoestand. Dit geldt in het bijzonder voor emissiearm binnenstedelijk (vracht)vervoer.
Landschap	Geen significante effecten
Fauna en flora	Een betere lokale luchtkwaliteit kan (op termijn) ook de biodiversiteit in de omgeving ten goede komen. Minder emissies en verstoring door (vracht)verkeer in binnensteden zal een (direct) positief effect hebben op de stedelijke biodiversiteit.
Bodem en grondwater	Energiebesparing verlaagt het brandstofverbruik en vermindert daardoor de negatieve effecten op bodem en grondwater van de extractie van fossiele brandstoffen.
Oppervlaktewater	Geen significante effecten
Geluid	Emissiearm binnenstedelijk (vracht)vervoer – b.v. via elektrische voertuigen – draagt ook bij aan een vermindering van de geluidshinder door verkeer in de binnensteden.
Lucht en klimaat	Het hoofddoel van deze acties is de vermindering van de CO ₂ -uitstoot. Wat emissiearm transport betreft: elektrische motoren verbruiken weliswaar ook fossiele brandstoffen, indien de verbruikte elektriciteit wordt opgewerkt in een klassieke elektriciteitscentrale, maar dit verbruik ligt veel lager dan bij verbrandingsmotoren ⁶ . Daardoor zal zeker worden bijgedragen aan het verminderen van het broeikas effect. Daarnaast is er ook een reductie van de emissies van verzurende stoffen (NO ₂) en fijn stof, waardoor de acties ook bijdragen aan een verbetering van de lokale luchtkwaliteit.

5.2.3 Thematische doelstelling 3: Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen

Investeringsprioriteit 3.1	
Doelstelling: Verbeteren van de milieusituatie in de economisch intensief benutte grensregio	
Mogelijke acties: • Herstel van groene infrastructuur • Herstel van aangetaste ecosystemen • Toename van biodiversiteit, dan wel preventie van biodiversiteitsverlies • Grensoverschrijdend beheer van terreinen, water- en bodemkwaliteit • Pilotprojecten inzake nieuwe modellen van publiek-private samenwerking in natuurbeheer	
Mens	Duurzaam beheer van natuur, water en bodem kan bijdragen aan een verhoging van de beeld- en belevingswaarde van de grensregio.
Landschap	Duurzaam beheer van natuur, water en bodem kan bijdragen aan een verhoging van de landschappelijke kwaliteit van de grensregio.
Fauna en flora	De acties gericht op het herstel van groene infrastructuur en aangetaste ecosystemen, toename van biodiversiteit en preventie van biodiversiteitsverlies zullen een positief effect hebben inzake fauna en flora. De omvang van het effect zal afhangen van het aantal en de aard van de concrete projecten. Ook verhoging van de water- en bodemkwaliteit en efficiënter natuurbeheer genereren positieve effecten op de biodiversiteit.
Bodem en grondwater	Deze acties zijn o.a. gericht op het verhogen van de bodemkwaliteit (bodemherstel). De vage omschrijving van de mogelijke acties laat niet toe om hier nadere uitspraken over te doen.
Oppervlaktewater	Deze acties zijn o.a. gericht op het verhogen van de (oppervlakte)waterkwaliteit. De vage omschrijving van de mogelijke acties laat niet toe om hier nadere uitspraken over te doen.
Geluid	Geen significante effecten
Lucht en klimaat	Gezonde ecosystemen dragen via CO ₂ -opslag meer bij aan het verminderen van het broeikas effect dan aangetaste ecosystemen. Daardoor kunnen deze acties ook een (indirect) positief effect hebben op het klimaat.

⁶ Een elektrische personenwagen verbruikt 20 à 25 kWh/100 km, inclusief de productiekosten van elektriciteit in een STEG-centrale en netverliezen. Bij een diesel- of benzinewagen ligt het verbruik gemiddeld op 55 à 60 kWh/100 km.

Investeringsprioriteit 3.2	
Doelstelling: Stimuleren van innovatieve technologieën t.b.v. milieubescherming en efficiënt gebruik van hulpbronnen of om luchtvervuiling te verminderen	
Mogelijke acties: • marktgerichte samenwerking in innovatietrajecten / ontwikkeling van nieuwe producten – diensten – toepassingen – processen gericht op meer efficiënte omgang met hulpbronnen • onderzoeken naar haalbaarheid en toepassingsmogelijkheden (demonstratie) van innovatieve technologieën die bijdragen aan meer efficiënte omgang met hulpbronnen • inventarisatie van effectieve toepassing van technieken voor een meer efficiënte omgang met hulpbronnen en uitwisselen van leereffecten (bijvoorbeeld valorisatie van reststromen) • verkenningen naar haalbaarheid en nieuwe product-markt-combinaties voor hulpbron-efficiënte technologieën bij samenwerkende MKB/KMO's • inzichtelijk maken (onderzoek, advies) van mogelijkheden tot verbetering in resource-efficiëntie bij bedrijven • opzet van vraaggerichte innovatieclusters voor meer efficiënte omgang met hulpbronnen, bestaande uit samenwerking van bedrijfsleven, kennisinstellingen en (semi-)overheid	
Mens	Deze acties dragen indirect (na effectieve implementatie van de nieuwe technologieën) bij aan een vermindering van de milieuimpact van bedrijven, en daardoor aan de lokale milieukwaliteit en aan de gezondheidstoestand van omwonenden.
Landschap	Geen significante effecten
Fauna en flora	Een verhoging van de bodem- en waterkwaliteit (zie hieronder) komt ook ten goede aan de biodiversiteit.
Bodem en grondwater	Bepaalde van deze acties, met name die rond afvalreductie en bodembescherming, dragen indirect (na effectieve implementatie van de nieuwe technologieën) bij aan een vermindering van de druk van bedrijven op bodem en grondwater.
Oppervlaktewater	Bepaalde van deze acties, met name die rond afvalreductie en water, dragen indirect (na effectieve implementatie van de nieuwe technologieën) bij aan een vermindering van de druk van bedrijven op oppervlaktewater.
Geluid	Innovaties die gericht zijn op/gepaard gaan met een reductie van de geluidsimpact van bedrijvigheid dragen indirect bij (na effectieve implementatie) aan een verbetering van het geluidsklimaat.
Lucht en klimaat	Bepaalde van deze acties, met name die rond luchtverontreiniging, dragen indirect (na effectieve implementatie van de nieuwe technologieën) bij aan een vermindering van de druk van bedrijven op de lokale luchtkwaliteit.

Investeringsprioriteit 3.3	
Doelstelling: Aanpassing van bedrijfsprocessen ter bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen	
Mogelijke acties: • investeringen voor kleinschalige demonstraties, pilotprojecten van hulpbronefficiënte technologieën <u>in bedrijven</u> • inzicht bieden aan ondernemers in de mogelijkheden en haalbaarheid voor de uitvoering van maatregelen ter bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen en het bieden van begeleiding bij implementatie van aanpassingen • kennismakingstrajecten met nieuwe technologieën voor MKB/KMO	
Mens	Een efficiëntere omgang met hulpbronnen heeft ook positieve economische effecten op de bedrijven (verhoging gebruikswaarde).
Landschap	Geen significante effecten
Fauna en flora	Een verhoging van de bodem- en waterkwaliteit (zie hieronder) komt ook ten goede aan de biodiversiteit.
Bodem en grondwater	Een efficiëntere omgang met hulpbronnen (minder grondstoffenverbruik en/of afvalproductie) verlaagt de druk van bedrijven op bodem en grondwater, zowel in hun directe omgeving (afval), als indirect bij de extractie van grondstoffen (mijnbouw).
Oppervlaktewater	Een efficiëntere omgang met hulpbronnen (minder grondstoffenverbruik en/of afvalproductie) verlaagt de druk van bedrijven op oppervlaktewater, met name via een beperking van de hoeveelheid afvalwater.
Geluid	Geen significante effecten
Lucht en klimaat	Een efficiëntere omgang met hulpbronnen (minder grondstoffenverbruik en/of afvalproductie) kan bijdragen aan het reduceren van luchtverontreinigingen en geurhinder door bedrijven.

5.2.4 Thematische doelstelling 4: Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit

Investeringsprioriteit 4.1	
Doelstelling: Verbetering van aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de grensregio	
Mogelijke acties:	
• samenwerking tussen bemiddelende instanties, onder meer gericht op betere grensoverschrijdende ontsluiting van informatie over vacatures, gezamenlijke arbeidspools, vacatureloketten en promoten opportuniteiten • verhogen van in- en uitstroom van technische opleidingen/beroepen • projecten gericht op grensoverschrijdend wederzijdse erkenning van kwalificaties • creëren van samenwerking tussen onderwijsinstellingen/onderwijsfaciliteiten gericht op verbinding van het (beroeps)onderwijs met de arbeidsmarkt • stimuleren van kennisuitwisseling door alle betrokken partijen (overheden, opleiders, branche-organisaties, werkgevers) • ontwikkeling van grensoverschrijdende programma's (curricula) en faciliteiten voor opleidingen passend bij nieuwe economische richtingen	
Mens	Een betere afstemming tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en meer grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit draagt bij aan het behouden/ verhogen van de tewerkstelling en de toegevoegde waarde van de grensregio.
Landschap	Geen significante effecten
Fauna en flora	Geen significante effecten
Bodem en grondwater	Geen significante effecten
Oppervlaktewater	Geen significante effecten
Geluid	Geen significante effecten
Lucht en klimaat	Geen significante effecten

6 *Synthese en conclusies*

De belangrijkste potentiële milieueffecten van de acties en projecten die passen binnen de doelstellingen van en ge(co)financierd worden vanuit het Interreg-programma Vlaanderen-Nederland kunnen als volgt samengevat worden:

- De acties van de meeste doelstellingen hebben een direct of indirect positief effect op vlak van “gebruikswaarde” (tewerkstelling, socio-economische opwaardering van de omgeving).
- De acties onder thematische doelstellingen 1 (onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie) en 4 (werkgelegenheid en arbeidsmobiliteit) hebben verder geen significante milieueffecten.
- De acties onder thematische doelstelling 2 (overgang naar koolstofarme economie) gericht op de reductie van de CO₂-uitstoot van bedrijven, publieke en residentiële gebouwen en verkeer hebben niet alleen een globaal positief effect inzake klimaat, maar ook positieve neveneffecten op de lokale luchtkwaliteit, omdat samen met CO₂ ook de emissies van NO₂, SO₂ en fijn stof wordt gereduceerd, en daardoor indirect ook op de volksgezondheid en de biodiversiteit.
- Ook de acties onder thematische doelstelling 3 (bescherming milieu en efficiënte omgang met hulpbronnen) kunnen bijdrage aan de lokale en globale luchtkwaliteit, maar zijn daarnaast vooral gericht op het verbeteren andere milieuaspecten: biodiversiteit, water en bodem.
- De milieuthema’s geluid, landschap en erfgoed en mens – beeld- en belevingswaarde worden niet of slechts zeer indirect aangesproken door het Interreg-programma.
- Op basis van de (vaak vage) omschrijving van de mogelijke acties per investeringsprioriteit is het moeilijk in te schatten of er ook negatieve milieueffecten kunnen gegenereerd worden. Acties die gepaard gaan met fysieke infrastructuuruitbouw (b.v. biocentrales, windturbines,...) genereren op lokaal niveau vrijwel zeker negatieve milieueffecten op vlak van beleving, hinder, afwatering, landschap en/of biodiversiteit, alhoewel de positieve effecten van de algemene doelstelling waarbinnen ze kaderen buiten kijf staan. De milieueffecten van het nulalternatief – geen vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, van het verbruik van fossiele brandstoffen of van de afvalproductie – zijn hoe dan ook heel wat negatiever.

Samenvattend kan gesteld worden dat de potentiële positieve milieueffecten van het Interreg-programma beduidend groter zijn dan de negatieve. Maar de omvang van de positieve effecten mag ook niet overschat worden. Dit heeft enerzijds te maken met de verhoudingsgewijs beperkte omvang van het Interreg-budget en de verdeling van dit budget over talrijke eerder kleinschalige projecten, en anderzijds met de focus van het grote delen van het programma op het tegengaan van klimaatverandering. Dit is een problematiek op wereldschaal, waaraan een beperkt actieprogramma in één kleine regio als Vlaanderen en Zuid-Nederland uiteraard slechts zeer marginaal kan bijdragen.

Vanuit milieustandpunt is het evident dat inzake budgetverdeling de voorkeur uitgaat naar acties binnen de thematische doelstellingen 2 (overgang naar een koolstofarme economie) en 3 (milieubescherming en efficiënte omgang met hulpbronnen), aangezien deze doelstellingen aanwijsbare positieve milieueffecten zullen hebben, in tegenstelling tot doelstellingen 1 en 4. Het ontwerp-programma (versie 2/9/2013) voorziet dat thematische doelstellingen 2 en 3 samen 40 à 60% van het totaalbudget zouden toegewezen krijgen. Voor een programma dat in hoofdzaak vanuit economisch oogpunt is geconcipeerd, kan dit zeker als een aanvaardbaar aandeel beoordeeld worden.

Wat de projecten met potentieel negatieve milieueffecten betreft, moet op projectniveau via milderende maatregelen gezorgd worden voor een minimale milieu-impact. Om te beginnen moet uiteraard voldaan worden aan de milieu- en natuurwetgeving: VLAREM, VLAREBO, VLAREMA, Hemelwaterbesluit, Bosdecreet, regelgeving m.b.t. Natura 2000- en VEN-gebied,... Voorts moet waar relevant ook de nodige aandacht besteed worden aan de aspecten visuele/landschappelijke inpassing, duurzame ontsluiting, ecologische connectiviteit,... Om negatieve milieueffecten reeds bij voorbaat zoveel mogelijk uit te sluiten, is het aangewezen dat bij de beoordeling en goedkeuring van projectvoorstellen door het Comité van Toezicht een (summiere) **milieutoets** wordt uitgevoerd.

Leemten in de kennis

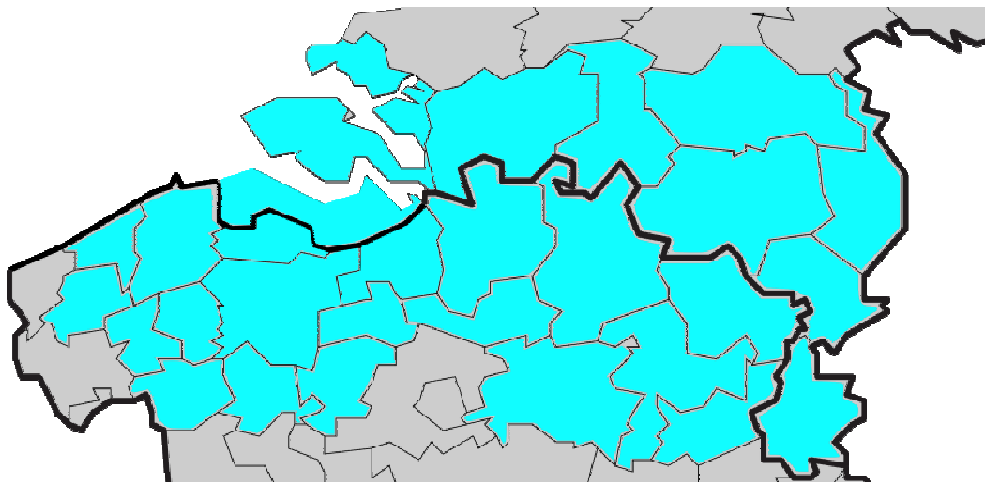
De essentiële leemte in de kennis van strategische investeringsprogramma's zoals Interreg is dat op het moment van het opstellen van het programma en de daarbij horende milieubeoordeling nog geen duidelijkheid bestaat over de aard, omvang, aantal en locatie van de projecten die door het programma zullen gefinancierd worden. Daardoor is deze milieubeoordeling per definitie kwalitatief, indicatief en voorwaardelijk van aard. Maar anderzijds hypothekeert deze leemte in de kennis niet de bovenstaande conclusies van het plan-MER, uiteraard op voorwaarde dat de door het programma gefinancierde projecten daadwerkelijk voldoen aan / passen binnen de vooropgestelde doelstellingen en prioriteiten.

Monitoring en evaluatie

Zoals elk beleidsprogramma dat valt onder de Europese GSK-verordening, is het Interreg V-programma Grens-regio Vlaanderen-Nederland onderworpen aan een verplichte ex-ante en ex-post-evaluatie door een externe evaluator (waarbij onderhavig plan-MER integraal deel uitmaakt van de ex-ante-evaluatie) en aan een jaarlijkse rapportage van resultaat-, output- en impact-indicatoren aan de Europese Commissie. Dit systeem garandeert in principe een adequate monitoring van de uitvoering van het programma.

7 Niet-technische samenvatting

Het Interreg V-programma Grensregio Vlaanderen-Nederland is een strategisch steunprogramma vallend onder de Europese GSK-verordening. Het **werkingsgebied** van het programma omvat het grootste deel van Vlaanderen (provincies Antwerpen, Limburg en Oost-Vlaanderen volledig, en delen van Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen) en heel Zuid-Nederland (provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland).

Uit de analyse van de situatie van het programmagebied komt duidelijk naar voren dat de uitdagingen voor de grensregio in de eerste plaats liggen op concurrentiekracht, flexibiliteit van de arbeidsmarkt en duurzaamheid. Innovatie wordt dan ook als een belangrijk middel gezien om aan deze uitdagingen het hoofd te bieden.

Op basis van de kansen en behoeften hebben de programmapartners in de Grensregio Vlaanderen-Nederland vier **thematische doelstellingen** geselecteerd, met daaronder negen **investeringsprioriteiten** met telkens een specifieke doelstelling. Deze doelstellingen kunnen als volgt samengevat worden:

- Thematische doelstelling 1: Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie:
 - Investeringsprioriteit 1: Verbetering van infrastructuur voor onderzoek en innovatie
 - Investeringsprioriteit 2: Bevordering van innovatie en samenwerking bij bedrijven
- Thematische doelstelling 2: Steun voor de overgang naar een koolstofarme economie binnen alle bedrijfstakken:
 - Investeringsprioriteit 1: Vermindering van het energiegebruik in bedrijven via energie-efficiëntie en hernieuwbare energie
 - Investeringsprioriteit 2: Vermindering van het energiegebruik in openbare gebouwen en de woningbouwsector via energie-efficiëntie en hernieuwbare energie
 - Investeringsprioriteit 3: Bevordering van CO₂-arme technologieën
- Thematische doelstelling 3: Bescherming van het milieu en bevordering van efficiënte omgang met hulpbronnen:
 - Investeringsprioriteit 1: Verbetering van het milieu en de biodiversiteit in de economisch intensief benutte grensregio
 - Investeringsprioriteit 2: Bevordering van innovatieve technologieën t.b.v. milieubescherming en efficiënt gebruik van hulpbronnen
 - Investeringsprioriteit 3: Bevordering van een groene transitie van bedrijfsprocessen
- Thematische doelstelling 4: Bevordering van werkgelegenheid en ondersteuning van arbeidsmobiliteit:
 - Investeringsprioriteit 1: Verbetering van de afstemming tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de grensregio

Diverse actoren (lokale overheden, onderzoeksinstituten, private ondernemingen,...) kunnen projectvoorstellen indienen die kunnen gefinancierd worden vanuit het programmabudget, voor zover zij passen binnen de doelstellingen en investeringsprioriteiten van het programma.

De belangrijkste potentiële **milieueffecten** van de acties en projecten die passen binnen de doelstellingen van en ge(co)financierd worden vanuit het Interreg-programma Vlaanderen-Nederland kunnen als volgt samengevat worden:

- De acties van de meeste doelstellingen hebben een direct of indirect positief effect op vlak van “gebruikswaarde” (tewerkstelling, socio-economische opwaardering van de omgeving).
- De acties onder thematische doelstellingen 1 (onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie) en 4 (werkgelegenheid en arbeidsmobiliteit) hebben verder geen significante milieueffecten.
- De acties onder thematische doelstelling 2 (overgang naar koolstofarme economie) gericht op de reductie van de CO₂-uitstoot van bedrijven, publieke en residentiële gebouwen en verkeer hebben niet alleen een globaal positief effect inzake klimaat, maar ook positieve neveneffecten op de lokale luchtkwaliteit, omdat samen met CO₂ ook de emissies van NO₂, SO₂ en fijn stof wordt gereduceerd, en daardoor indirect ook op de volksgezondheid en de biodiversiteit.
- Ook de acties onder thematische doelstelling 3 (bescherming milieu en efficiënte omgang met hulpbronnen) kunnen bijdrage aan de lokale en globale luchtkwaliteit, maar zijn daarnaast vooral gericht op het verbeteren andere milieuaspecten: biodiversiteit, water en bodem.
- De milieuthema’s geluid, landschap en erfgoed en mens – beeld- en beleefingswaarde worden niet of slechts zeer indirect aangesproken door het Interreg-programma.
- Op basis van de (vaak vage) omschrijving van de mogelijke acties per investeringsprioriteit is het moeilijk in te schatten of er ook negatieve milieueffecten kunnen gegenereerd worden. Acties die gepaard gaan met fysieke infrastructuuruitbouw (b.v. biocentrales, windturbines,...) genereren op lokaal niveau vrijwel zeker negatieve milieueffecten op vlak van beleving, hinder, afwatering, landschap en/of biodiversiteit, alhoewel de positieve effecten van de algemene doelstelling waarbinnen ze kaderen buiten kijf staan. De milieueffecten van het nulalternatief – geen vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, van het verbruik van fossiele brandstoffen of van de afvalproductie – zijn hoe dan ook heel wat negatiever.

Samenvattend kan gesteld worden dat de potentiële positieve milieueffecten van het Interreg-programma beduidend groter zijn dan de negatieve. Maar de omvang van de positieve effecten mag ook niet overschat worden. Dit heeft enerzijds te maken met de verhoudingsgewijs beperkte omvang van het Interreg-budget en de verdeling van dit budget over talrijke eerder kleinschalige projecten, en anderzijds met de focus van het grote delen van het programma op het tegengaan van klimaatverandering. Dit is een problematiek op wereldschaal, waaraan een beperkt actieprogramma in één kleine regio als Vlaanderen en Zuid-Nederland uiteraard slechts zeer marginaal kan bijdragen.

Vanuit milieustandpunt is het evident dat inzake budgetverdeling de voorkeur uitgaat naar acties binnen de thematische doelstellingen 2 (overgang naar een koolstofarme economie) en 3 (milieubescherming en efficiënte omgang met hulpbronnen), aangezien deze doelstellingen aanwijsbare positieve milieueffecten zullen hebben, in tegenstelling tot doelstellingen 1 en 4. Het ontwerp-programma (versie 2/9/2013) voorziet dat thematische doelstellingen 2 en 3 samen 40 à 60% van het totaalbudget zouden toegewezen krijgen. Voor een programma dat in hoofdzaak vanuit economisch oogpunt is geconcipeerd, kan dit zeker als een aanvaardbaar aandeel beoordeeld worden.

Wat de projecten met potentieel negatieve milieueffecten betreft, moet op projectniveau via milderende maatregelen gezorgd worden voor een minimale milieu-impact. Om te beginnen moet uiteraard voldaan worden aan de milieu- en natuurwetgeving: VLAREM, VLAREBO, VLAREMA, Hemelwaterbesluit, Bosdecreet, regelgeving m.b.t. Natura 2000- en VEN-gebied,... Voorts moet waar relevant ook de nodige aandacht besteed worden aan de aspecten visuele/landschappelijke inpassing, duurzame ontsluiting, ecologische connectiviteit,... Om negatieve milieueffecten reeds bij voorbaat zoveel mogelijk uit te sluiten, is het aangegeven dat bij de beoordeling en goedkeuring van projectvoorstellen door het Comité van Toezicht een (summiere) **milieutoets** wordt uitgevoerd.

8 *Bijlagen*

8.1 *Elementen voor het uitvoeren van de Watertoets*

De projecten die gefinancierd worden door het Interreg V-programma Grensregio Vlaanderen-Nederland 2014-2020 moeten dusdanig geselecteerd en uitgevoerd worden, dat ze, indien relevant, voldoen aan de doelstellingen van de **Watertoets**, zoals vermeld in artikel 5 van het Decreet betreffende het Integraal Waterbeleid d.d. 18/07/03:

- De bescherming, verbetering of het herstel van oppervlaktewater- en grondwaterlichamen op zo een wijze dat tegen uiterlijk 22 december 2015 een goede toestand van het watersysteem bereikt wordt
- Het voorkomen en verminderen van de verontreiniging van oppervlaktewater en grondwater
- Het duurzaam beheer van de voorraden oppervlakte- en grondwater
- Het voorkomen van de verdere achteruitgang van aquatische ecosystemen, van rechtstreeks van waterlichamen afhankelijke terrestrische ecosystemen en van waterrijke gebieden
- Het verbeteren en het herstellen van aquatische ecosystemen en van rechtstreeks van waterlichamen afhankelijke terrestrische ecosystemen
- Het beheer van hemelwater en oppervlaktewater zo organiseren dat het hemelwater zoveel mogelijk verdampt of nuttig wordt aangewend of geïnfiltreerd, en het overtollig hemelwater en effluentwater gescheiden van het afvalwater en bij voorkeur op een vertraagde wijze via het oppervlaktewater wordt afgevoerd
- Het terugdringen van landerosie en de aanvoer van sedimenten naar de oppervlaktewateren
- Het beheer en ontwikkelen van waterwegen
- De integrale afweging van de diverse functies binnen een watersysteem
- Het bevorderen van de betrokkenheid van de mens met het watersysteem

In Nederland bestaat een vergelijkbare Watertoets-procedure i.k.v. de Waterwet.

8.2 *Elementen voor het uitvoeren van de Natuurtoets*

De mogelijkheid bestaat dat projecten die gefinancierd worden door het Interreg V-programma Grensregio Vlaanderen-Nederland vergunningsplichtig zijn en een potentiële milieu-impact hebben op waardevol natuurgebied, in het bijzonder op Natura 2000-gebied (Europees erkend vogelrichtlijn- of habitatrichtlijngebied) of (in Vlaanderen) VEN-gebied.

In de onmiddellijke omgeving van gebieden die deel uitmaken van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) of in de omgeving van vogel- en habitatrichtlijngebieden die behoren tot het Natura 2000 netwerk, dient elke vergunningsplichtige activiteit onderworpen te worden aan resp. een VEN-toets of een Passende Beoordeling. In deze documenten dient aangetoond te worden dat er – eventueel na implementatie van milderende maatregelen – geen vermijdbare en onherstelbare schade zal optreden ter hoogte van deze gebieden, alsook dat er geen significante aantasting zal optreden van de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden.

De VEN-toets en/of de Passende Beoordeling dienen bij de vergunningsaanvraag toegevoegd te worden. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) geeft advies op deze documenten en kan bijkomende voorwaarden opleggen om de schade te beperken, te compenseren en/of te herstellen, of om een aanpassing van de voorziene plannen vragen.

In Nederland bestaat een vergelijkbare Natuurtoets-procedure i.k.v. de Flora en Faunawet.

8.3 **Verslag inspraak en adviezen op kennisgeving/ontwerp-MER**

In de Nederlandse MER-procedure is het gebruikelijk dat als bijlage bij het MER een nota wordt gevoegd met een verslag van de wijze waarop is omgegaan met de binnengekomen inspraakreacties en adviezen op de zgn. startnotitie, het equivalent van de kennisgeving in de Vlaamse procedure. Aangezien onderhavig plan-MER, opgesteld volgens de Vlaamse procedure, ook conform moet zijn met de Nederlandse MER-procedure, wordt een dergelijk verslag hier toegevoegd.

De Dienst Mer (Vlaanderen) heeft adviezen en inspraakreacties ontvangen van volgende actoren:

1. Agentschap Natuur en Bos (ANB)
2. Agentschap Wonen Vlaanderen
3. Departement Mobiliteit en Openbare Werken (MOW)
4. Departement Landbouw en Visserij – Afdeling Duurzame Landbouwonwikkeling (ADLO)
5. Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond en Natuurlijke Rijkdommen (ALBON)
6. Dienst Hinder en Risicobeheer
7. Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)
8. Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM)
9. Provinciebestuur Limburg
10. Provinciebestuur Vlaams-Brabant
11. 1 particuliere inspraakreactie

Het Nederlands Ministerie van Economische Zaken ontving i.k.v. de Nederlandse inspraakprocedure één advies:

12. Milieufederatie Limburg (ook namens Brabantse Milieufederatie en Zeeuwse Milieufederatie)

In onderstaande tabel wordt op beknopte wijze aangegeven hoe werd omgegaan met deze inspraak. De nummers in de eerste kolom verwijzen naar bovenstaande actoren (de niet vermelde actoren hadden geen bemerkingen op het rapport).

Tabel 8-1 Overzicht inspraakreacties en respons in het MER

Actor(en)	Bemerking/suggestie	Wijze van omgang in het MER
1	Suggestie om een investeringsprioriteit toe te voegen gericht op omschakeling naar niet-fossiele brandstoffen in het verkeer	Dit is inderdaad geen algemene prioriteit van het programma, maar onder prioriteit 2.3 wordt wel “emissiearme binnenstedelijke distributie en mobiliteit” als mogelijke projectcategorie aangegeven.
1	Aangezien het Beleidsplan Ruimte nog in opmaak is, moet ook getoetst worden aan het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV).	Deze toetsing werd toegevoegd in §5.1.
1, 4	Bepaalde mogelijke effecten op fauna en flora en mens – ruimtelijke aspecten (o.a. inname van landbouwgrond) worden onderbelicht in het MER.	De effectbeoordeling van de investeringsprioriteiten inzake fauna en flora en ruimtelijke aspecten werd waar aangewezen aangepast en uitgebreid, zij het met dezelfde (beperkte) graad van detail als de rest van de effectbeoordeling.
3	Het Mobiliteitsplan Vlaanderen 2020 is weliswaar nog in opmaak, maar zal toch een belangrijk beleidskader vormen voor het programma.	Het Mobiliteitsplan Vlaanderen 2020 (in opmaak) werd toegevoegd in tabel 3-1.
4	Vraag naar specifieke aandacht voor de landbouwsector in het programma	Dit programma is specifiek NIET gericht op de landbouwsector. Hiervoor zijn de fondsen van het Vlaams en Nederlands Programma voor Plattelandsontwikkeling beschikbaar.

4	De mogelijke ruimtelijke effecten van de prioriteiten en projecttypes van doelstelling 1 “onderzoek en innovatie” worden onderschat.	Als MER-deskundigen blijven wij van oordeel dat de ruimtelijke effecten van doelstelling 1 terecht als niet significant werd beoordeeld. Om de beoordelingen beter te duiden werd wel in §5.2 een inleiding toegevoegd m.b.t. in welk geval een positief effect al dan niet als significant wordt beoordeeld.
5	T.a.v. doelstelling 6.b.ii van MINA 4 wordt aandacht gevraagd voor grondverzet als secundaire oppervlaktedelfstof.	Dit MER beoordeelt het Interreg-programma, niet MINA 4. Bovendien is in het programma nergens sprake van grondverzet. Derhalve wordt deze bemerking als niet relevant voor het MER beschouwd.
8	Relatie van bepaalde prioriteiten met het Vlaams Materialenprogramma (VMP)	Er werd expliciet voor gekozen om in §5-1 het programma enkel te toetsen aan de <i>algemene</i> milieu- en ruimtelijke beleidsplannen, niet aan de sectorale. Het VMP werd wel toegevoegd in tabel 3-1.
6	Prioriteiten 2.1 en 2.2: Ventilatievoorzieningen kunnen ook negatieve effecten hebben voor de discipline geluid.	De effectbeoordeling van prioriteiten 2.1 en 2.2 voor het aspect geluid werd in die zin aangepast.
8	VLAREA werd in 2012 vervangen door VLAREMA.	Dit werd aangepast in tabel 3-1.
9	Beleidskader: het RSV werd herzien in 2003	Dit werd toegevoegd in tabel 3-1; ook de tweede herziening van 2010 werd toegevoegd.
11	Vraag om de impact van dieselrijden op de luchtkwaliteit in de kustregio te onderzoeken.	Dit vormt niet het voorwerp van onderhavig MER, aangezien dit geen deel uitmaakt van het Interreg-programma.
12	Het Nederlands wettelijk kader zal aanzienlijk wijzigen door de komst van de zgn. Omgevingswet (momenteel in opmaak).	De in opmaak zijnde Omgevingswet wordt in voetnoot vermeld bij tabel 3-1.
12	De mogelijkheid bestaat dat de totale ammoniakemissie van vee zal toenemen, ondanks de afname van de emissie per dier.	Het Interreg-programma heeft geen betrekking op de landbouwsector. Derhalve wordt deze bemerking als niet relevant voor het MER beschouwd.

9 Verklarende woordenlijst en afkortingen

Alternatief	Een andere keuzemogelijkheid, beantwoordend aan de doelstelling van het plan, omvattende: realisatie-, lokatie- en uitvoeringsalternatief
BPA	Bijzonder Plan van Aanleg
BS	Belgisch Staatsblad
CO/CO₂	Koolstofmonoxide/koolstofdioxide
Discipline	Milieu-aspect dat in het kader van milieu-effectrapportage onderzocht wordt, door de regelgeving vastgelegd als de disciplines 'mens', 'fauna en flora', 'bodem', 'water', 'lucht', 'licht, warmte en straling', 'geluid en trillingen', 'klimaat', monumenten en landschappen en materiële goederen'
Emissie	Uitstoot van stoffen in de omgevingslucht
Geplande situatie	Toestand van het studiegebied tijdens en na de uitvoering van het plan
GSK	Gemeenschappelijk Strategisch Kader (van de Europese Unie)
Immissie	De wijziging van de aanwezigheid van verontreinigingsfactoren in atmosfeer, bodem of water rond één of meer bronnen van verontreiniging ten gevolge van emissie uit deze bron(nen)
Ingreep-effectenschema	Schema of netwerk dat de relatie tussen de milieu
Integraal waterbeleid	Het beleid gericht op het gecoördineerd en geïntegreerd ontwikkelen, beheren en herstellen van watersystemen met het oog op het bereiken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor het behoud van dit watersysteem als zodanig, en met het oog op het multifunctionele gebruik, waarbij de behoeften van de huidige en komende generaties in rekening wordt gebracht
MB	Ministerieel besluit
MER	Milieueffectrapport, in dit geval over een plan of programma : een openbaar document waarin, van een voorgenomen plan of programma en van de redelijkerwijze in beschouwing te nemen alternatieven, de te verwachten gevolgen voor mens en milieu in hun onderlinge samenhang op een systematische en wetenschappelijk verantwoorde wijze worden geanalyseerd en geëvalueerd, en aangegeven wordt op welke wijze de aanzienlijke milieu-effecten vermeden, beperkt, verholpen of gecompenseerd kunnen worden (bron: DABM).
m.e.r.	Milieueffectrapportage (het proces): de procedure die al dan niet leidt tot het opstellen en goedkeuren van een milieueffectrapport over een voorgenomen actie en in voorkomend geval tot het gebruik ervan als hulpmiddel bij de besluitvorming omtrent deze actie (bron: DABM)
MER-deskundige	Natuurlijke of rechtspersonen door de Vlaamse minister bevoegd voor het leefmilieu als deskundige voor het opstellen van een milieu-effectrapport in een of meerdere disciplines 'mens', 'fauna en flora', 'bodem', 'water', 'lucht', 'licht, warmte en straling', 'geluid en trillingen', 'klimaat' en 'monumenten en landschappen en materiële goederen in het algemeen'
Ontwikkelingsscenario	Beschrijft de evolutie van het studiegebied in de toekomst, rekening houdend met de autonome evolutie van het gebied en met de evolutie onder invloed van plannen en beleidsopties
Referentiesituatie	De toestand van het studiegebied, waarnaar gerefereerd wordt in functie van de effectvoorspelling, omvattende : de huidige, gewijzigde en de wenselijke situatie
Relict	Een relict is een overblijfsel uit vroegere tijd dat nog getuigt van de toestand die toenmaals was. Met betrekking tot landschappen kunnen relicten zeer divers in aard zijn en getuigen in vele gevallen van een wordingsgeschiedenis.

	In wezen zijn dit punt-, lijn- en vlakvormige relicten
Remediërende maatregel	Maatregelen die voorgesteld worden om nadelige milieueffecten van het plan te vermijden, te beperken en zoveel mogelijk te verhelpen
RSV	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
RUP	Ruimtelijk Uitvoeringsplan
Studiegebied	Het gebied dat bestudeerd wordt in functie van het vaststellen van de milieueffecten en afhankelijk is van de invloedssfeer van de milieueffecten
TAW	Tweede Algemene Waterpassing (referentieniveau voor de hoogtebepaling)
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
Watertoets	Met de “watertoets” gaat de overheid na of een ingreep schade kan veroorzaken aan het watersysteem. Het watersysteem is het geheel van alle oppervlaktewater (gaande van water dat een helling afstroomt tot de rivieren), het grondwater en de natuur die daarbij hoort